MILIEUVERKLARING 2022

Gegevens 2020 & 2021

FEBRUARI 2022

INHOUD

1. DE MILIEUVERKLARING IN EEN OOGOPSLAG 5

2. WIE IS LEEFMILIEU BRUSSEL? 8

2.1. Onze activiteitendomeinen 8

2.2. Onze opdrachten 8

2.3. Onze organisatie 8

3. ONS MILIEUMANAGEMENTSYSTEEM 9

3.1. De Plan-Do-Check-Act-aanpak 9

3.2. Significante milieuaspecten 10

3.3. Verklaring inzake naleving van de regelgeving en voorbereiding op noodsituaties 11

4. MILIEUMANAGEMENTVERKLARING 12

5. ONS MILIEUPROGRAMMA 13

5.1. Milieudoelstellingen en -resultaten 17

5.1.1. ECOBEHEER VAN LEEFMILIEU BRUSSEL 17

5.1.1.1. Leefmilieu Brussel koolstofarm maken 17

5.1.1.2. Het vastgoedpatrimonium op een duurzame en circulaire manier ontwikkelen 19

5.1.1.3. De milieueffecten van het wagenpark verminderen 20

5.1.1.4. Meer gebruik maken van duurzame mobiliteit 21

5.1.1.5. De interne aankopen duurzaam en circulair maken 22

5.1.1.6. Een benadering van digitale soberheid integreren bij Leefmilieu Brussel 24

5.1.1.7. Intern afval beheren als een hulpbron 26

5.1.1.8. Het energieverbruik in de administratieve zetel verminderen 28

5.1.1.9. Het waterverbruik in de administratieve zetel verminderen 30

5.1.1.10. Het Good Food-aanbod van de concessies garanderen 32

5.1.1.11. Duurzaam gedrag intern promoten 33

5.1.1.12. Het beleid inzake duurzame evenementen versterken 35

5.1.2. OPDRACHTEN VAN LEEFMILIEU BRUSSEL 36

5.1.2.1. Het klimaatbeleid sturen om tegen 2050 de koolstofneutraliteit van het Gewest te bereiken 36

5.1.2.2. Het groene netwerk consolideren en uitrollen 37

5.1.2.3. Het ecologische beheer van de groene infrastructuren veralgemenen 38

5.1.2.4. De strategie voor duurzaam beheer van bossen en natuurreservaten uitrollen 39

5.1.2.5. De Gewestelijke Structuurvisie voor het Zoniënwoud implementeren 40

5.1.2.6. Het Brusselse Ecologische Netwerk en de koeltecorridors versterken 41

5.1.2.7. Het bomenbestand ecologisch en rationeel beheren 42

5.1.2.8. De instandhouding van de beschermde soorten en habitats verzekeren 43

5.1.2.9. Verslag uitbrengen over de staat van het leefmilieu 44

6. VERKLARING VAN DE EMAS-VERIFICATEUR OVER DE VERIFICATIE- EN VALIDERINGSWERKZAAMHEDEN 47

1. DE MILIEUVERKLARING IN EEN OOGOPSLAG

Na de ervaring met een eerste cyclus van 3 jaar toepassing van het EMAS-systeem, hernieuwt Leefmilieu Brussel haar verbintenis voor een tweede cyclus van 3 jaar, waarbij het systeem evolueert naar een versie die meer **geïntegreerd is in het interne beheer van de instelling**.

De verbintenissen van LB ten aanzien van de overheid en de EMAS-doelstellingen zijn namelijk op elkaar afgestemd om optimaal te evolueren naar een gemeenschappelijke horizon. Daartoe zijn in de **beleidsnota 'Klimaattransitie, Leefmilieu, Energie en Participatieve democratie'** (september 2019) enkele strategische doelstellingen in verband met ecologisch beheer geselecteerd, die in het EMAS-systeem moeten worden gevaloriseerd en geïmplementeerd.

Dit heeft geleid tot een aanpassing van het milieuprogramma, het actieplan en, vanzelfsprekend, deze milieuverklaring. De belangrijkste wijzigingen betreffen de toevoeging van bepaalde strategische doelstellingen op het gebied van intern milieubeheer, maar ook een **verbreding van de opdrachten van LB** waarmee in het EMAS-systeem rekening wordt gehouden. Hoewel deze aanpak bedoeld is om het systeem voortdurend te verbeteren en het EMAS-systeem beter te integreren in de processen van onze instelling, was het niet gemakkelijk om de relevante gegevens bijeen te brengen. Met de gegevens die beschikbaar waren voor de nieuwe processen die in het systeem waren geïntegreerd, kon immers niet altijd verslag worden uitgebracht over de milieuprestaties van het proces, maar soms alleen over het beheer van de procesactiviteiten. Dit aspect moet in de milieuverklaringen van de komende jaren dan ook worden verbeterd.

Een belangrijke doelstelling van de nieuwe cyclus is de ontwikkeling en, in de daaropvolgende cycli, de implementatie van de **Strategie Zero Koolstof en de aanpassing aan de klimaatverandering** van LB, waarvoor de Directieraad in januari en februari 2022 opnieuw is bijeengekomen. Er zullen thematische werkgroepen worden opgericht om een projectcontract op te stellen, dat het stappenplan zal zijn voor de implementatie van de strategie. De komende jaren zullen het EMAS-systeem en zijn strategische doelstellingen waarschijnlijk verder evolueren in overeenstemming met de door deze strategie ingeslagen richting.

In 2020 en 2021 heeft de **COVID-19-pandemie**, net als elders in de wereld, een aanzienlijke weerslag gehad op verscheidene van onze milieuprestaties:

- De **duurzame mobiliteit** voor het woon-werkverkeer is verbeterd dankzij een frequenter gebruik van de fiets en de trein, in plaats van het netwerk van de MIVB en de Lijn. Anderzijds is er een massale verschuiving naar werkgerelateerde verplaatsingen met de eigen auto of een dienstauto, ten nadele van de fiets, te voet en het openbaar vervoer.

- Het **energieverbruik** in de administratieve zetel is licht gedaald, maar niet zo drastisch als het **waterverbruik**, aangezien een aantal installaties in bedrijf moest worden gehouden, ondanks de lage bezettingsgraad van het gebouw. Dit verbruik werd echter verlegd naar de woning van het personeel in lockdown, dat op zijn beurt moest verwarmen en energie verbruiken voor het verplichte telewerk.

- De **evenementen** in BEL werden massaal afgelast en uitgesteld in 2020 (-75%) en 2021 (-67%), waardoor de milieueffecten van de evenementen onvermijdelijk zijn verminderd. Het terrein voor de analyse van de duurzame criteria van de organisatie van evenementen was derhalve enorm beperkt.

- De organisatie van **interne eco-evenementen** werd ook verstoord door de gezondheidssituatie. Er zijn echter veel initiatieven ontstaan met formules op afstand (onlineconferenties, take-away mobiliteitsontbijten, videoprojectie op het terrein enz.).

We wijzen ook op enkele **belangrijke milieuprestaties** voor ons ecologisch beheer en onze taken:

❖ Ecologisch beheer

- Er zijn meerdere **duurzame gebouwen** gebouwd, zoals het passiefgebouw van 860 m² (zone Centrum, in de Sint-Lazaruslaan - Beliris) en het laboratorium van de Botanische Tuin Jean Massart, waarbij de bestaande structuur werd hergebruikt en 65% grijze energie voor de renovatie kon worden bespaard.
- Aanzienlijke vermindering van het milieu-effect van ons **wagenpark** door een verhoging van de gemiddelde ecoscore met 3% in 3 jaar.
- De overheidsopdrachten met verlenging bevatten meer **duurzame en circulaire clausules**. Het aantal is in twee jaar tijd gestegen van 18 tot 38%, met name dankzij de oprichting van een Werkgroep Duurzame Overheidsopdrachten.
- De sensibilisering van 4% van het administratieve personeel voor **digitale soberheid** in amper één jaar tijd dankzij de aanstelling van een projectteam.
- De valorisering door **recyclage of hergebruik** van 74% van het ingezamelde afval.
- Het behalen van een tweede koksmuts van het **'Good Food Resto'-label** voor ons RestoBeL.

❖ Opdrachten

- Dankzij de sturing van het klimaatbeleid om de **koolstofneutraliteit van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest** te bereiken, kon de klimaatordonnantie worden goedgekeurd (juli 2021). Hierdoor zou de neerwaartse trend van de totale broeikasgasemissies in het BHG, namelijk 18% minder in 2019 dan in 1990, zich moeten kunnen voortzetten.

- De verdichting van het **groene netwerk** maakt het mogelijk tegemoet te komen aan de sociale en milieubehoeften. Daartoe werd een strategie uitgestippeld, werden gegevens verzameld en werden de lokale actoren bij de aanpak betrokken.

- Het ecologische beheer van de **groene infrastructuur** (parken, bossen, natuurreservaten) heeft geleid tot een beter afvalbeheer, een toename van het aantal graszones en de ecobegrazing, en een diversificatie van de plantensoorten.

- Bij de uitvoering van de **strategie voor het duurzame beheer van de bossen en natuurreservaten** wordt er voortdurend naar gestreefd drie prioriteiten met elkaar te verzoenen: natuurbehoud, landschapsbehoud en toegankelijkheid voor het publiek.

- De **Gewestelijke Structuurvisie voor het Zoniënwoud** heeft tot doel de biodiversiteit van de aanwezige soorten en habitats in stand te houden, onder meer door de integratie in het Natura 2000-netwerk; dit wordt gesteund door de Stichting Zoniënwoud, die de intergewestelijke samenwerking voor het beheer van het Zoniënwoud coördineert. Vijf actiepijlers hebben bijgedragen tot deze doelstelling, en alle betrokken actoren werden uitgenodigd om deel te nemen, elk op hun niveau (UNESCO, LIFE-project, sociale netwerken, Dag van het Bos enz.).

- De totstandbrenging van het **Brussels ecologisch netwerk en de koeltecorridors** heeft tot doel de seminatuurlijke en kunstmatige elementen van het grondgebied, die onmisbare stedelijke groene infrastructuren zijn, in stand te houden, te beheren en te herstellen. Het netwerk bestaat uit kerngebieden, tussenliggende gebieden en verbindingsgebieden. Tien recente verwezenlijkingen hebben dit project een opmerkelijke impuls gegeven.

- Op 5 plaatsen zijn **acties voor het beheer van het bomenpatrimonium** ondernomen, afgestemd op de klimaatuitdagingen, en er zijn op doordachte wijze gediversifieerde soorten heraangeplant.

- Om de **instandhouding van de beschermde soorten en habitats** te garanderen, zijn 4 ‘Natura 2000’-beheerplannen opgesteld. Ze moeten de formele goedkeuringsprocedures nog doorlopen.

- De opvolging van de kwaliteit van het leefmilieu via het **verslag over de staat van het leefmilieu** is essentieel om de resultaten van het gevoerde gewestelijke beleid te beoordelen en nieuwe uitdagingen te identificeren. De indicatoren worden gemeten en gedeeld met het publiek. Sinds enkele jaren worden jaarlijks 70 tot 75.000 page views voor de ‘Staat van het leefmilieu’ geregistreerd, met name dankzij de animatie voor het grote publiek!

2. WIE IS LEEFMILIEU BRUSSEL?

Leefmilieu Brussel – in het Frans Bruxelles Environnement – is de overheidsdienst voor milieu en energie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

2.1. ONZE ACTIVITEITENDOMEINEN

- luchtkwaliteit
- energie
- strijd tegen de klimaatverandering
- bodem
- geluidshinder
- elektromagnetische golven
- asbest
- planning van het afvalbeheer en de circulaire economie
- duurzame productie, duurzaam bouwen en duurzame consumptie
- natuur en biodiversiteit
- beheer van het Zoniënwoud, de groene ruimten en de natuurgebieden
- regenwaterbeheer en de strijd tegen overstromingen
- beheer van de niet-bevaarbare waterlopen
- duurzame voeding en stadslandbouw
- geïntegreerde aanpak voor een duurzame stad
- dierenwelzijn

Omdat al deze activiteitendomeinen onder één noemer zijn gegroepeerd, kunnen we ze op een transversale en niet-gesegmenteerde manier behandelen, waarbij wij de competenties bundelen en synergiën tot stand brengen om de taken van onze administratie zo goed mogelijk te vervullen.

2.2. ONZE OPDRACHTEN

BEWUSTMAKING, ADVIESVERLENING EN ONDERSTEUNING
Wij ondersteunen de Brusselaars, ondernemingen en overheidsinstellingen om hen te helpen bij het beschermen van het milieu en stappen te zetten naar een milieu- en energietransitie.

OPERATIONELE EN CONCRETE FUNCTIES
Wij helpen bij de natuurontwikkeling in Brussel door de aanleg en het beheer van de groene ruimten, de natuurgebieden, de bossen en de waterlopen. Zo is Leefmilieu Brussel rechtstreeks betrokken bij het ontwerp, de aanleg en het onderhoud van het Brusselse stadslandschap. Wij staan ook in voor het onthaal, de informatie en de ondersteuning van de verschillende doelgroepen die van deze ruimten gebruik maken.

ONS STANDAARD TAKENPAKKET
Als milieu- en energiedienst in het Brussels Gewest zijn wij verantwoordelijk voor het volgende:

- Wetgeven: voorbereiding en opstelling van ontwerpen van reglementering volgens de richtlijnen en onder het gezag van de regering.
- Vergunnen: conform het reglementaire kader leveren wij verschillende soorten administratieve vergunningen af in de domeinen milieu en energie.
- Controleren/inspecteren: we gaan na of de milieuwetgeving wordt nageleefd en vervullen de rol van milieu-inspecteur in Brussel.
- Gegevens verzamelen ter ondersteuning van de vervulling en ontwikkeling van al deze taken.

2.3. ONZE ORGANISATIE

De 1.194 personeelsleden van Leefmilieu Brussel beheren 2.325 ha gewestelijke groene ruimten (525 ha parken en 1.800 ha bossen, natuurreservaten en seminatuurlijke sites), 40.000 m² gebouwen[1] waar administratief of operationeel personeel werkt, verspreid over meer dan 90 sites, en 300 eigendommen in de inventaris van het klein erfgoed.

Ga voor meer informatie naar de website van Leefmilieu Brussel > Wie zijn wij?

[1] Waaronder de administratieve zetel op de site van Thurn & Taxis, met 17.632 m², 718 voltijds-equivalente administratieve medewerkrs op 31.12.2021.

3. ONS MILIEUMANAGEMENTSYSTEEM

Sinds 2014 volgt Leefmilieu Brussel het Europese EMAS-systeem (Eco Management and Audit Scheme) om de voorbeeldfunctie van haar milieumanagementsysteem (MMS) te garanderen.

Op die manier zorgt Leefmilieu Brussel ervoor dat bij haar activiteiten op een coherente en geïntegreerde manier rekening wordt gehouden met het milieu.

Gelet op het ontbreken van beschikbare groene ruimten op de administratieve zetel, werd de **biodiversiteit** niet opgenomen in de milieuanalyse of in de Milieuverklaring, wegens niet toepasbaar op onze situatie.

3.1. DE PLAN-DO-CHECK-ACT-AANPAK

PLAN

- Een grondige **milieuanalyse** van de milieuaspecten, het effect en de resultaten op milieuvlak van onze activiteiten en diensten. De meest significante aspecten worden in aanmerking genomen om onze prioriteiten en doelstellingen te bepalen.
- Het **reglementair register** inventariseert alle wettelijke vereisten en andere eisen die van toepassing zijn op het gebouw van de administratieve zetel, op de site van Thurn & Taxis.
- De definitie van een milieuprogramma en een actieplan.
- **Een milieumanagementsysteem** dat de organisatorische en operationele structuur beschrijft die wordt geïmplementeerd om onze milieudoelstellingen te bereiken.

DO

- **Thematische referentiepersonen** en/of **werkgroepen** verzekeren de implementatie van het milieuprogramma en het actieplan van Leefmilieu Brussel.

CHECK

- De **Milieuaudit**, uitgevoerd door een intern team van 7 eco-auditors, bestaat uit een systematische, gedocumenteerde, periodieke en objectieve evaluatie van de milieuprestaties van Leefmilieu Brussel, het managementsysteem en de procedés ter bescherming van het milieu. Hij omvat de opvolging van indicatoren in overeenstemming met het sectorale referentiedocument[2].

[2] Referentiedocument betreffende beste milieubeheerpraktijken, sectorale milieuprestatie-indicatoren en benchmarks voor topprestaties voor de overheidssector.

ACT

- Met de **Directiebeoordeling** kan verslag uitgebracht worden over de doeltreffendheid van het EMS aan de Directieraad van Leefmilieu Brussel en kunnen de milieudoelstellingen indien nodig bijgestuurd worden.

REGISTRATIE

- Na verificatie en validatie van het EMS en de Milieuverklaring door een geaccrediteerde verificatie-instantie, wordt Leefmilieu Brussel geregistreerd op de Europese lijst bij het departement *Omgeving* van de Vlaamse Overheid, overeenkomstig het samenwerkingsakkoord van 12 mei 2017[3].

3.2. SIGNIFICANTE MILIEUASPECTEN

Het milieumanagementsysteem van Leefmilieu Brussel bestaat uit twee delen: de directe aspecten (intern beheer) en de indirecte aspecten (taken). De directe aspecten hebben betrekking op het interne beheer, terwijl de indirecte aspecten taken zijn die door Leefmilieu Brussel worden beheerd en die in het bijzonder verband houden met ons intern ecobeheer.

Er werd gebruik gemaakt van een procesregister om de milieuaspecten, de relevante belanghebbenden en de betrokken milieuthema's te identificeren. Elke proces-subactiviteit wordt getoetst aan 6 criteria (frequentie, materiaalstroom, nalevingsverplichtingen, beheersing, praktijken, risico's en opportuniteiten). Op basis van de gegeven antwoorden wordt een score berekend om te bepalen of het milieuaspect als significant moet worden beschouwd. Een niet-naleving van de voorschriften maakt het milieuaspect automatisch significant.

De directe activiteiten met een significant effect op het milieu zijn de volgende:

- Digitaal gebruik van onze activiteiten
- Beheer van al dan niet intern georganiseerde evenementen
- Communicatie en sensibilisering omtrent de milieu-uitdagingen
- Gebruik van het wagenpark
- Mobiliteit van het personeel
- Aankoop en distributie van leveringen en diensten
- Afvoer van afvalstoffen
- Exploitatie van levensmiddelenconcessies
- Energie- en waterverbruik
- Bouw en renovatie van het erfgoed

De indirecte activiteiten met een significant effect op het milieu zijn de volgende:

- Beheer van het groene netwerk
- Coördinatie van het Brusselse ecologische netwerk
- Beheer van de groene infrastructuren
- Beheer van het bomenpatrimonium
- Strategie voor bosbeheer
- Gewestelijke Structuurvisie voor het Zoniënwoud
- Sturing van het klimaatbeleid van het BHG
- Verslag over de staat van het leefmilieu
- Instandhouding van de beschermde soorten en habitats

Voor elk significant milieuaspect wordt een strategische doelstelling geformuleerd en vervolgens een actieplan.

[3] Belgisch Staatsblad van 10 september 2018

3.3. EMAS TOEPASSINGSGEBIED

Al de activiteiten en opdrachten van Leefmilieu Brussel in de hoofdzetel, gebouw gelegen op de vestiging van Thurn & Taxis, Havenlaan 86 C te 1000 Brussel.

3.4. VERKLARING INZAKE NALEVING VAN DE REGELGEVING EN VOORBEREIDING OP NOODSITUATIES

Leefmilieu Brussel beschikt over een krachtig instrument voor reglementair toezicht waarmee het elke nieuwe reglementaire bepaling kan behandelen die van toepassing is op de technische inrichtingen die ze beheert, door het volgende na te gaan:

- De relevantie van de bepaling voor de geëxploiteerde inrichtingen
- De overeenstemming van de betrokken inrichtingen met de bepaling
- De tijdige aanpassing om conform te zijn

Wanneer een nieuwe reglementaire milieubepaling wordt gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie of in het Belgisch Staatsblad, gebeurt het volgende:

- ⇨ Het toezichtsinstrument stelt de beheerder binnen een maand na de bekendmaking in kennis.
- ⇨ Binnen de maand die volgt wordt voor de nieuwe bepaling een status vastgesteld (‘ter informatie’, ‘te controleren’, ‘niet van toepassing’, ‘niet conform’ of ‘conform’).
- ⇨ Er wordt een verantwoordelijke aangewezen, een beschrijving van de te ondernemen actie, een termijn voor de voltooiing ervan en een indicator of een bewijs van conformiteit.

Naast de verplichte controles die ten minste tweemaal per jaar worden uitgevoerd, worden alle technische installaties aan een quick-check onderworpen. In het schriftelijke verslag worden alle gevallen van niet-conformiteit vermeld en wordt aangegeven welk gevolg eraan moet worden gegeven.

Elke niet-conformiteit die tijdens een bewakingsronde wordt vastgesteld of door een medewerker in de dagelijkse gang van zaken in het gebouw wordt gemeld, wordt geregistreerd. Als de niet-conformiteit verband houdt met een milieuaspect, wordt ze in het actieplan opgenomen, voor een oplossing toegewezen en aan het eind van de behandelingsprocedure afgesloten.

Elke noodsituatie wordt prioritair behandeld, met voortdurende evaluatie tijdens het oplossen van het dringende probleem dat door een onvoorziene factor is veroorzaakt.

De zetel van Leefmilieu Brussel beschikt over een milieuvergunning voor de site van Thurn & Taxis. De basisvergunning van 25.1.2012 draagt beslissingsreferentie 355410.

De aanhangsels zijn de beslissingen:

- 557848 van 10.03.2015 (dossier 559498 - Splitsing)
- 560220 van 03.05.2016 (dossier 589803 - Wijziging 1)
- 560220 van 07.12.2016 (dossier 612587 - Wijziging 2)
- 604194 van 24.10.2018 (dossier 698839 - Wijziging 3)

Wij leven de toepasselijke milieuvoorschriften na, en in het bijzonder de voorwaarden die zijn bepaald in de milieuvergunning en de wijzigingen daarvan.

4. MILIEUMANAGEMENTVERKLARING

MILIEUMANAGEMENTVERKLARING VAN LEEFMILIEU BRUSSEL

Sinds haar oprichting in 1989 werkt de administratie van Leefmilieu Brussel voortdurend aan het **voorkomen van verontreiniging** en het **beschermen van het leefmilieu** in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om de levenskwaliteit van haar bevolking te beschermen. Ze verzekert gediversifieerde opdrachten om milieuhinder te bestrijden, duurzaam bouwen aan te moedigen, de energieprestaties te verbeteren en het beheer van afval en groene ruimten te versterken. Het engagement voor het leefmilieu is een fundamentele waarde die door alle medewerkers en medewerksters wordt gedeeld.

Om de coherentie te kunnen garanderen tussen het beheer van Leefmilieu Brussel en de doelstellingen die in het raam van haar opdrachten worden nagestreefd, heeft de Directieraad sinds 1998 een **milieubeheerbeleid** *gevoerd dat van toepassing is op de sites die door de personeelsleden worden gebruikt. Sinds 2014 is de hoofdzetel van Leefmilieu Brussel gevestigd in een* **milieuvriendelijk gebouw** *op de Thurn & Taxis-site: een modern werkkader dat het mogelijk maakt de ecologische voetafdruk van haar activiteiten te beperken.*

Leefmilieu Brussel optimaliseert ook haar milieubeheer door het aannemen van de **Europese EMAS-verordening**. *Deze aanpak heeft betrekking op de activiteiten die een* **directe effect** *hebben en die in de hoofdzetel worden verwezenlijkt, evenals op de activiteiten die een* **indirecte effect** *hebben, in het bijzonder de volgende opdrachten:*

- *aansturen van de* **koolstofneutraliteit** *van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;*
- *consolideren en ontplooien van het* **groene netwerk**;
- *verzamelen van het ecologisch beheer van de* **groene infrastructuur**;
- *ontplooien van de strategie voor een* **duurzaam bosbeheer**;
- *uitvoeren van het* **Gewestelijk Structuurschema van het Zoniënwoud**;
- *versterken van het* **Brussels ecologisch netwerk**;
- *ecologisch en doordacht beheer van het* **bomenerfgoed**;
- *monitoring en* **publicatie van de staat van het Leefmilieu**;
- *beheren en garanderen van de* **instandhouding van de beschermde soorten en habitats**

Het milieubeheerproces bestaat uit:

- *de organisatie* **koolstofarm** *maken;*
- *het* **vastgoedpatrimonium** *op een duurzame en circulaire manier ontwikkelen;*
- *de milieu-impact van het* **wagenpark** *verminderen;*
- *de duurzame mobiliteit van het personeel vergroten;*
- *de* **aankopen duurzaam en circulair** *maken;*
- **digitale soberheid** *in de organisatie invoeren;*
- *de interne* **afvalstoffen** *als een* **grondstof** *beheren;*
- *het* **water-, gas- en elektriciteitsverbruik** *van de hoofdzetel beperken;*
- *een* **Good Food-aanbod** *in de concessies garanderen;*
- *intern* **duurzaam gedrag** *promoten;*
- *het beleid van* **duurzame evenementen** *versterken.*

Om dit milieubeheerproces te verzekeren, verbindt Leefmilieu Brussel zich ertoe:

- *te handelen in overeenstemming met de* **milieuwetgeving** *die van toepassing is op haar activiteiten en met eventuele andere eisen;*
- *elke soort van* **verontreiniging actief te voorkomen**;
- *de nodige* **menselijke en budgettaire middelen** *te investeren;*
- *de milieuprestaties* **voortdurend te verbeteren**;
- **werkgroepen** *te organiseren die zijn samengesteld uit vertegenwoordigers en vertegenwoordigsters van de diensten die bij de thema's betrokken zijn;*
- *het* **personeel** *te sensibiliseren, te informeren en* **bij het proces te betrekken** *zodat iedereen kan bijdragen tot een optimaal milieubeheer;*
- *de* **leveranciers** *en* **onderaannemers** *aan te moedigen om de milieu- en veiligheidsinstructies te respecteren;*
- *een jaarlijks* **milieuprestatierapport** *te publiceren.*

Vanaf 2022 wil Leefmilieu Brussel haar milieubeheer verder versterken door **tegen 2030 een 'zero koolstof'-strategie en een aanpassing aan de klimaatverandering** voor de instelling aan te nemen en uit te voeren.

DATUM

11.02.2022

LEDEN VAN DE DIRECTIERAAD

EMAS

leefmilieu brussel .brussels

5. ONS MILIEUPROGRAMMA

Ref.	Strategische doelstelling	Opvolgingsindicator	Doel 2022 (referentiejaar 2019)	Leiding	EMAS-scope
Strategische doelstellingen inzake intern beheer					
OD 38.2	Onze organisatie koolstofarm maken	kg CO_2 e/VTE	Min 5%	Ecopraktijken	Activiteiten met direct effect op alle sites van Leefmilieu Brussel.
OD 37.1	Onze vastgoedportefeuille op een duurzame en circulaire manier ontwikkelen	% projecten waarin milieuoverwegingen geïntegreerd zijn	75% van de projecten	Architectuur	
OD 38.1	Het milieu-effect van ons wagenpark verminderen	Gemiddelde ecoscore van de vloot	Plus 10%	Mobiele uitrusting Duurzame mobiliteit	
OD 38.2	De duurzame mobiliteit van ons personeel verbeteren	kg CO_2 e/VTE	Min 10%	Mobiele uitrusting Duurzame mobiliteit	Activiteiten met direct effect uitgevoerd in Thurn & Taxis
OD 23.2	Onze aankopen duurzaam en circulair maken	% duurzame overheidsopdrachten met verlenging in aantal	75% van de overheidsopdrachten	Algemene aankopen Overheidsopdrachten	
		% duurzame overheidsopdrachten met verlenging in bedrag	30% van de overheidsopdrachten		
SD 31 - SD 18	Een benadering van digitale soberheid integreren in onze organisatie	% van het personeel dat gesensibiliseerd is voor digitale soberheid	10%	Digitale transformatie	
		# georganiseerde activiteiten in het kader van de sensibilisering voor digitale soberheid	5 activiteiten		
		# VTE's ingezet als referentiepersoon digitale soberheid van Leefmilieu Brussel (in totaal)	1 VTE		
		# VTE's dat zich toelegt op digitale soberheid binnen de Onderafdeling ICT (in totaal)	0,25 VTE		

Ref.	Strategische doelstelling	Opvolgingsindicator	Doel 2022 (referentiejaar 2019)	Leiding	EMAS-scope
Strategische doelstellingen inzake intern beheer					
SD 26	Intern afval beheren als een hulpbron	% terugwinbaar afval (in m^3)	65% van het afval is terugwinbaar (in m^3)	Ecopraktijken	Activiteiten met direct effect uitgevoerd in Thurn & Taxis
OD 38.2	Het energieverbruik in onze administratieve zetel verminderen	kWh/m^2	min 3% voor T&T	Facility Management T&T	
OD 38.2	Het waterverbruik in onze administratieve zetel verminderen	m^3/VTE	min 3% voor T&T	Facility Management T&T	
OD 24.5	Het Good Food-aanbod van onze concessies garanderen	% concessies die voldoen aan de Good Food-criteria [4]	100%	RestoBEL Territoriale evenementen	Activiteiten met direct effect uitgevoerd in Thurn & Taxis en in 8 gewestelijke parken
OD 23.1	Duurzaam gedrag intern promoten	Aantal mededelingen/jaar	Eco-communicatie voor elk thema: mobiliteit, energie, afval, voeding en EMAS-resultaten	Ecobeheer Interne communicatie	Activiteiten met direct effect uitgevoerd in Thurn & Taxis
		Minimaal 1 mededeling over EMAS-ecoprestaties/jaar			
OD 23.3	Ons beleid inzake duurzame evenementen versterken	% eco-evenementen	100% eco-evenementen georganiseerd door LB of haar concessies	BEL-dienst Territoriale evenementen	Activiteiten met direct effect uitgevoerd in Thurn & Taxis en in de gewestelijke parken
			60% eco-evenementen georganiseerd op de door LB beheerde locaties		

[4] De 5 Good Food-vereisten (hyperlink)

Strategische doelstellingen - taken					
Ref.	Strategische doelstelling	Opvolgingsindicator	Doel 2022 (referentiejaar 2019)	Leiding	EMAS-scope
OD 14.3	De koolstofneutraliteit van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest sturen	• K ton CO2 • Goedkeuring van een nieuw Lucht-Klimaat-Energieplan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2023	• Vermindering van de broeikasgassen met 40% in 2030, 67% in 2040 en 90% in 2050 • Lucht-Klimaat-Energieplan goedgekeurd in 2023	Planning	Taken met indirecte effecten
OD 15.1	Het groene netwerk consolideren en uitrollen	Beschikken over een door de overheid goedgekeurd document over een groene-netwerkstrategie	Groene-netwerkstrategie goedgekeurd door de regering	Territoriale kennis	
OD 19.4	Het ecologische beheer van de groene infrastructuren veralgemenen	* Oppervlakte die pas laat wordt gemaaid (m²) (% t.o.v. situatie in 2020 (referentiejaar: 155 600 m²)) * Oppervlakte met ecobegrazing (m²) (% t.o.v. situatie in 2020 (referentiejaar: 45 000 m²))	100% van het referentiejaar (2020) 100% van het referentiejaar (2020)	Onderafdeling GR-beheer Natuurontwikkeling	
OD 36.1	De strategie voor duurzaam bosbeheer uitrollen	• Fytosanitaire opvolging van beuken en eiken • Opvolging van de reeënpopulatie (IKA) • % dood hout in het bos • Honden aan de leiband	• Beschikken over het jaarverslag van de fytosanitaire opvolging • De populatie op het niveau van 2008 houden: 1 ree/km² • 25 m³ dood hout/ha • 100% van de honden aan de leiband	Bossen	
OD 36.2	De Gewestelijke Structuurvisie voor het Zoniënwoud implementeren	Jaarverslag ter opvolging van de Gewestelijke Structuurvisie voor het Zoniënwoud	Beschikken over het jaarverslag ter opvolging	Bossen	

Strategische doelstellingen - taken					
Ref.	Strategische doelstelling	Opvolgingsindicator	Doel 2022 (referentiejaar 2019)	Leiding	EMAS-scope
OD 19.3	Het Brusselse ecologische netwerk versterken	• Aantal burgerprojecten en bedrag (subsidies) • Aantal adviezen voor MV uitgebracht door Leefmilieu Brussel	* Bedrag burgerprojecten: 100% van het referentiejaar (2021) - aantal: 10 projecten/jaar * Aantal behandelde adviezen: 100% antwoorden op verzoeken om advies van de afdeling Vergunningen van Leefmilieu Brussel	Strategie en projecten	Taken met indirecte effecten
OD 17.3	Het bomenbestand ecologisch en rationeel beheren	• % van de dekking van de fytosanitaire inventaris • Aantal beoordeelde bomen/jaar • Aantal aanplantingen	* 88% van de oppervlakte van het BHG geïnventariseerd in 2021 * 9.500/jaar * Aantal aanplantingen: 396 760 (bestellingen 2020 - te handhaven niveau)	Onderafdeling GR-beheer Onderhoud Zone West	
OD 19.2	De instandhouding van beschermde soorten en habitats beheren en waarborgen	* Aantal studies (Instandhouding van de soorten) * Door een gevalideerd beheerplan bestreken oppervlakte (m^2) (referentie: in 2021 bestreken m^2)	* Aantal uitgevoerde studies 2 à 3/jaar * 150% ten opzichte van het referentiejaar (2021)	Natuurontwikkeling Biodiversiteit en territoriale kennis	
OD 28.3	Verslag uitbrengen over de staat van het leefmilieu	Afsluiting van de samenvatting van de staat van het leefmilieu	Samenvatting van de afgesloten staat van het leefmilieu	Rapportering en milieueffecten	

5.1. MILIEUDOELSTELLINGEN EN -RESULTATEN

5.1.1. ECOBEHEER VAN LEEFMILIEU BRUSSEL

5.1.1.1. *Leefmilieu Brussel koolstofarm maken*

Context

Sinds haar oprichting hanteert Leefmilieu Brussel voor haar werking de principes inzake milieubeheer die ze promoot bij particulieren en ondernemingen in het Gewest. Gezien de klimaatuitdagingen wil Leefmilieu Brussel echter een stap verder gaan door te streven naar koolstofneutraliteit tegen 2050. Sinds 2013 heeft de Bilan Carbone® (koolstofbalans) van Leefmilieu Brussel betrekking op 3 domeinen (scope):

1. Directe uitstoot van broeikasgassen
2. Indirecte uitstoot met betrekking tot energie
3. Andere indirecte uitstoot

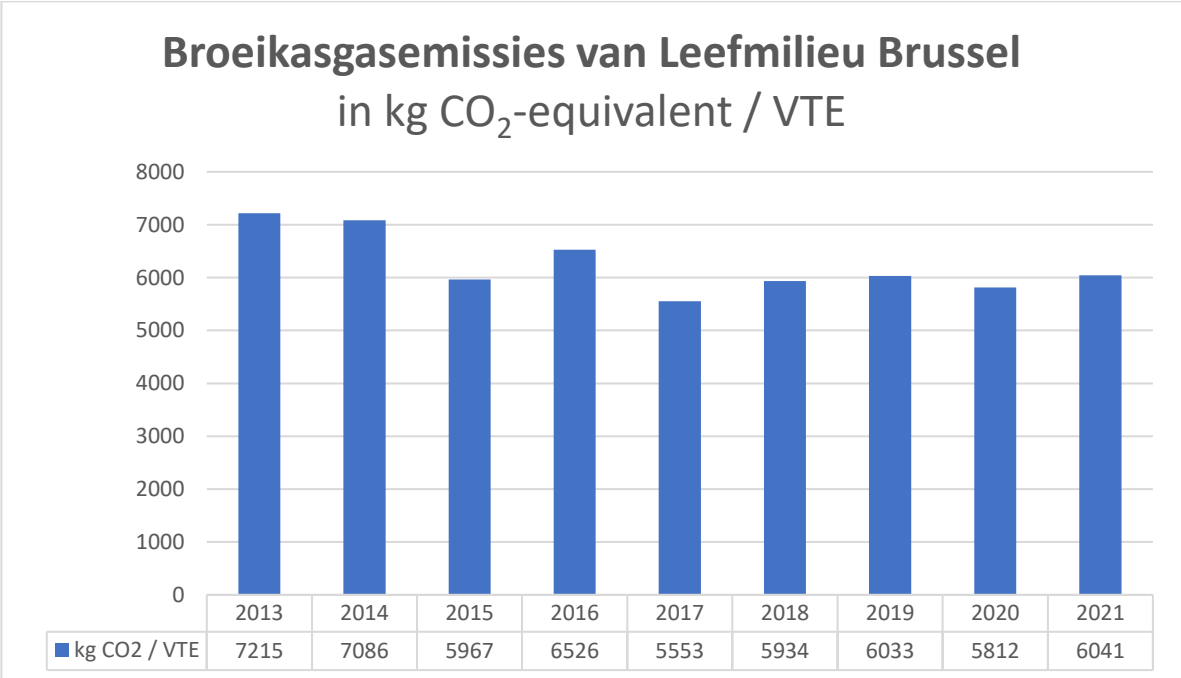

Na het uitvoeren van deze Bilan Carbone®[5] en energie-audits van al haar activiteiten[6] heeft Leefmilieu Brussel in 2021 een Strategie Koolstofvrij 2050 opgesteld.

Milieudoelstellingen

- Tegen 2022 de koolstofuitstoot per VTE van Leefmilieu Brussel met 5% verminderen (referentiejaar 2019)

KPI's

[5] De Bilan Carbone® is een tool ontwikkeld door **ADEME** (Agence de l'Environnement et de la Maîtrise de l'Énergie), die sinds 2011 wordt beheerd door de **ABC (Association Bilan Carbone)**.
[6] Het toepassingsgebied van de Bilan Carbone® omvat alle activiteiten van Leefmilieu Brussel.

Positieve punten

- **Mobiliteit:** de broeikasgasemissies in verband met mobiliteit zijn teruggebracht van 13% tot 3% dankzij de vermindering van de professionele verplaatsingen.
- Energie: **de broeikasgasemissies in verband met energie zijn gedaald van 8% tot 7%** dankzij **een daling van het verbruik als gevolg van de 2 jaren pandemie.**

Negatieve punten

- **Aankoop:** de broeikasgasemissies in verband met de aankopen zijn gestegen van 29% tot 39%, gezien de moeilijkheid om tussenbeide te komen voor dit punt. Er zijn weinig gegevens beschikbaar over de broeikasgasemissies van de aankopen.
- Vaste activa: **de broeikasgasemissies in verband met de vaste activa zijn gestegen van 43% tot** 46% **als gevolg van de toename van het aantal gebouwen, auto's en investeringen in kantoormateriaal en IT-apparatuur.**

Verwezenlijkingen van het jaar

- Verbetering en vergemakkelijking van de gegevenscompilatie voor de Bilan Carbone®
- Organisatie van een teamdag met de Directieraad om de Strategie Koolstofvrij te bepalen
- Uitbreiding van de Strategie Koolstofvrij tot een strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering

Toekomstige uitdagingen

- Een Strategie Koolstofvrij en een strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering uitwerken (1e kwartaal 2022)
- De werkgroepen coördineren door de operationele doelstellingen, actieplannen en indicatoren te identificeren (2e kwartaal 2022)
- De Strategie Koolstofvrij en de aanpassing aan de klimaatverandering integreren in het EMAS-systeem

5.1.1.2. *Het vastgoedpatrimonium op een duurzame en circulaire manier ontwikkelen*

Context

De uitgebreide, groeiende en vaak verouderde vastgoedportefeuille van Leefmilieu Brussel bestaat uit ongeveer 190 gebouwen, met een totale oppervlakte van bijna 40.000 m². Deze gebouwen houden direct of indirect verband met de uitoefening van de bevoegdheden van de dienst, en voornamelijk met het beheer van de groene ruimtes en de bossen. Vele bevinden zich op beschermde sites en in Natura 2000-gebieden en vallen dus onder specifieke wetgeving.

Leefmilieu Brussel bereidt zich voor op de klimaattransitie door renovatie- of nieuwbouwprojecten uit te voeren met 4 doelstellingen:

1. Grote technische sites duurzaam renoveren
2. Actief meewerken aan de verschillende programma's en transversale thema's die binnen de organisatie worden ontwikkeld
3. De activiteiten in de groene ruimten stimuleren via de onthaalstructuren
4. Het erfgoed valoriseren en restaureren

De renovatieprioriteiten en de planning en budgettering ervan worden in een meerjarenplan vastgesteld.

Milieudoelstellingen

⇨ Tegen 2023 zal 75% van de architectuurprojecten milieuoverwegingen omvatten.

Elk project is uniek en voor elk project wordt geanalyseerd welke de meest geschikte milieu- of circulariteitsmaatregelen zijn, op basis van de richtlijnen in de Gids Duurzame Gebouwen of de BATEX-voorbeeldgebouwen.

KPI's

- Realisatiegraad van het vijfjarenplan: aantal werven in uitvoering/aantal werven voorzien in het vijfjarenplan voor investeringen in het erfgoed 28/30 = 0,933
- % projecten waarin milieuoverwegingen geïntegreerd zijn: gegevens niet beschikbaar in 2020 en 2021

Verwezenlijkingen van het jaar

- 2020: Renovatie van het laboratorium van de Massarttuin met hergebruik van de bestaande structuur, waardoor 65% grijze energie voor de bouw wordt bespaard
- 2021: Bouw van een nieuw passiefgebouw voor de zone Centrum gelegen aan de Sint-Lazaruslaan (Beliris) met een totale oppervlakte van 860 m²

Toekomstige uitdagingen

Het meerjarenplan voortzetten, met focus op 5 projecten:

- Een volledige architectuuropdracht voor een loopbrug aan het Weststation - SVC3-project (Citydev)
- De verbouwing van de Ketelhoeve in het Pedepark (project Boerenbruxelpaysan - EFRO)
- De renovatie van het paviljoen Vanaudenhove in het Elisabethpark
- De renovatie van de site van Brigade II aan de rand van het Zoniënwoud (voltooiing in 2027)
- De renovatie van het industriegebouw Ackermans aan de Materialenkaai

5.1.1.3. *De milieueffecten van het wagenpark verminderen*

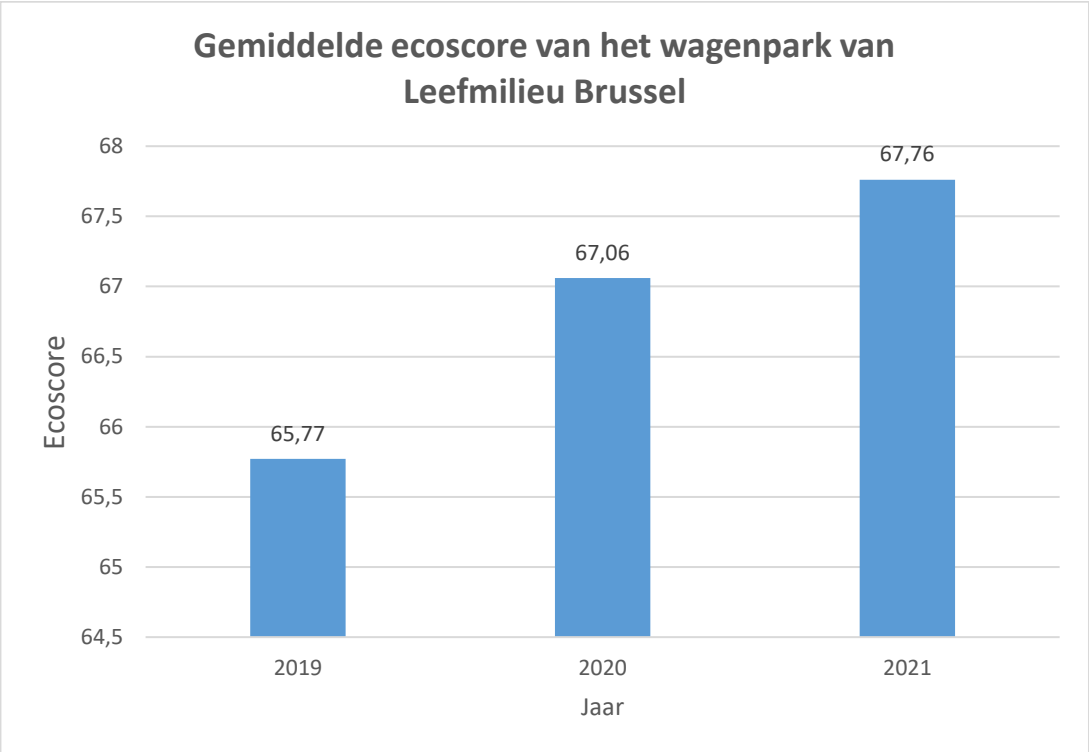
Context

Leefmilieu Brussel beschikt over een wagenpark van 151 voertuigen, die regelmatig worden vernieuwd om hun kwaliteit en veiligheid te garanderen. Aangezien het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een *lage-emissiezone* (LEZ) is, kadert deze vernieuwing ook in het streven naar een aanzienlijk lagere ecoscore van de vloot.

Milieudoelstellingen

- ⇨ De gemiddelde ecoscore van het voertuigenpark met 10% verhogen (referentiejaar 2019 - streefcijfer 2023)
- ⇨ Waar mogelijk de voertuigen die door de LEZ worden verboden vanaf 2022 vervangen door elektrische voertuigen

KPI's

Verwezenlijkingen van het jaar

Voor 2020:

- Vernieuwing van 32 voertuigen, waaronder 16 elektrische, 4 benzine- en 12 dieselvoertuigen

Voor 2021:

- Vernieuwing van 10 voertuigen, waaronder 6 elektrische en 4 dieselvoertuigen
- Aanpassing van de tankkaarten voor het opladen van voertuigen aan laadpalen
- Aankoop van telematicasoftware voor alle voertuigen, om het reële gebruik van het wagenpark te kunnen objectiveren; geïnstalleerd begin januari en volledig operationeel in februari 2022

Toekomstige uitdagingen

- Vernieuwing van de volgende voertuigen waarvoor een LEZ-verbod geldt (jaren 2022, 2025, 2028, 2030, 2033, 2036 en 2038)
- **DE VOERTUIGEN VERVANGEN DOOR PAARDEN EN FIETSEN IN DE PARKEN**

5.1.1.4. *Meer gebruik maken van duurzame mobiliteit*

Context

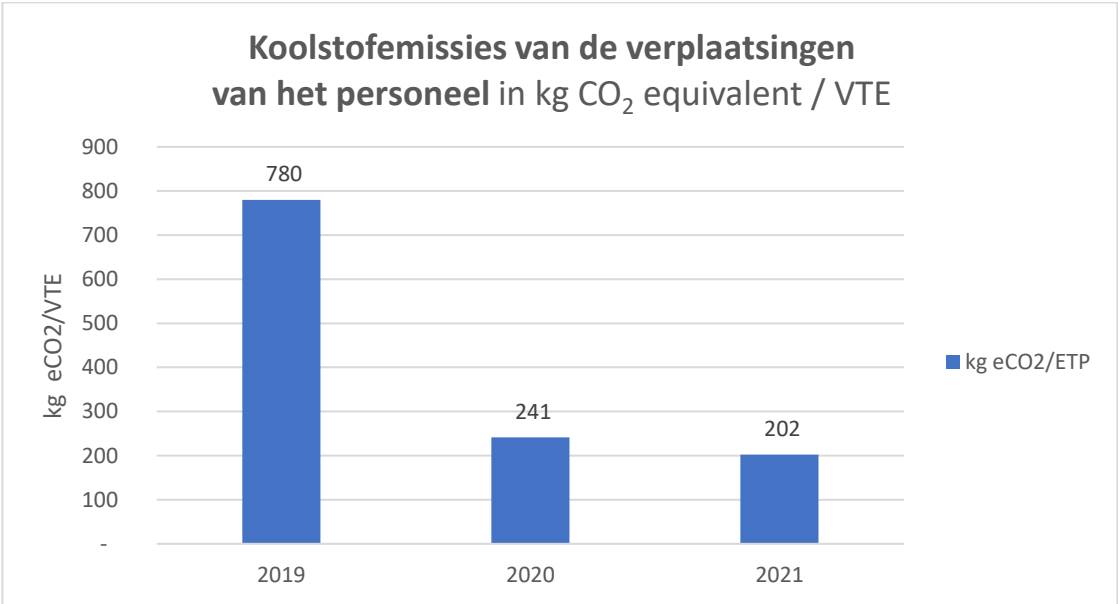

Door zich te concentreren op een modale verschuiving, via de toepassing van het STOP-principe, wil Leefmilieu Brussel de uitstoot verminderen van broeikasgassen en andere vervuilende stoffen die verband houden met de verplaatsingen die door deze activiteiten wordt veroorzaakt. Leefmilieu Brussel zet zich sinds enkele jaren in voor de promotie van het fietsgebruik (fietsvergoeding, uitgebreide fietsenstalling, sensibiliseringsacties, beschikbare fietsen, hersteldiensten enz.). Elk personeelslid beschikt ook over een gratis abonnement op het openbaar vervoer naargelang van zijn woonplaats.

Milieudoelstellingen

⇨ Tegen 2022 de koolstofemissies die verband houden met de verplaatsingen van ons personeel met 10% verminderen (referentiejaar 2019)

KPI's

Verwezenlijkingen van het jaar

- Organisatie van een mobiliteitsweek in 2020 en 2021
- Verbetering van het onderhoud van privé- en bedrijfsfietsen
- Aankoop van nieuwe ISY-bike- en Ahooga-fietsen, die beter zijn aangepast aan de behoeften van met name de parkwachters

Toekomstige uitdagingen

- Nieuwe fietsen aankopen die beter tegemoetkomen aan de professionele behoeften
- Sensibiliseringscampagnes rond actieve mobiliteit organiseren (meermaals per jaar)
- De reparatie en het onderhoud van privéfietsen (één keer per jaar) en bedrijfsfietsen (meermaals per jaar) organiseren
- Maatregelen nemen met betrekking tot de veiligheid en toegankelijkheid van de zetel van Leefmilieu Brussel
- De fietsinfrastructuur op de externe sites uitbreiden (2021-2024)

5.1.1.5. *De interne aankopen duurzaam en circulair maken*

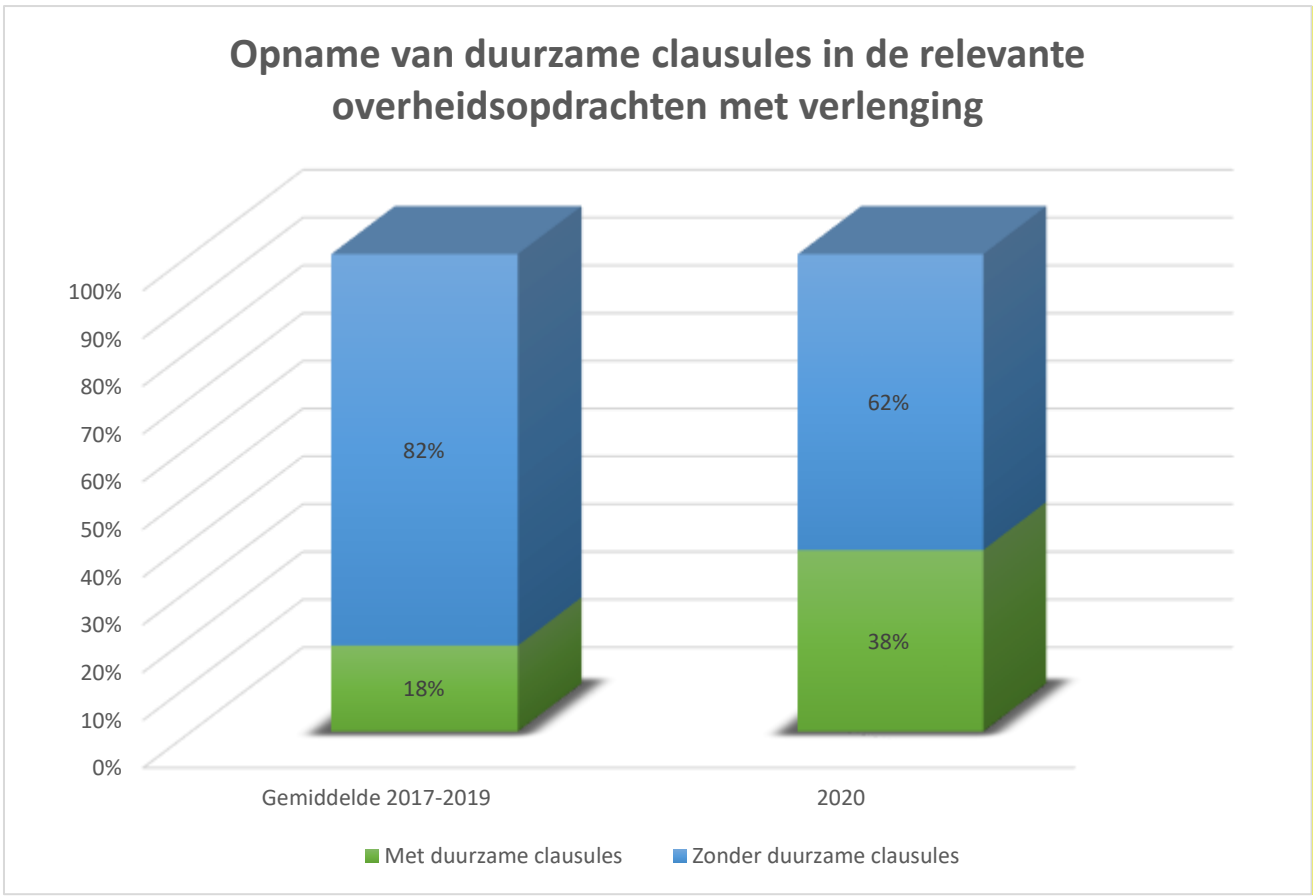
Context

In België worden elk jaar 20.000 overheidsopdrachten uitgeschreven, voor een totaalbedrag van 40 tot 50 miljard euro, wat meer dan 15% van het bbp vertegenwoordigt. Leefmilieu Brussel is zich bewust van haar voorbeeldfunctie en integreert ecologische, circulaire, sociale en ethische criteria in haar opdrachten. Deze criteria, die in elke fase van de gunning van de overheidsopdracht worden toegepast, hebben tot doel bij de gunning van een opdracht meer rekening te houden met het milieu en de arbeidsomstandigheden.

Milieudoelstellingen

- ⇨ Tegen 2022 integratie van duurzaamheidscriteria in 30% van de relevante overheidsopdrachten[7] met verlenging
- ⇨ Tegen 2022 75% van het bedrag van de relevante overheidsopdrachten met verlenging toewijzen aan duurzame overheidsopdrachten

KPI's

Verwezenlijkingen van het jaar 2020

- Opstelling van fiches met goede praktijken voor Clausules inzake duurzame aankoop
- Duurzame aankopen via overheidsopdrachten:
  - 3.000 wasbare stoffen maskers (ref. 2020K0105 en 2020K0088)
  - 19 elektrische voertuigen (10 elektrische bestelwagens en 9 wagens met achterklep) (opdracht 2020K0007)

[7] Overheidsopdrachten die gunstig zijn voor de integratie van duurzame clausules

- Duurzame cateringdienst voor eten en drinken (ref. 2020K0058)
- Levering van 1300 biologische en fairtrade manden voor Sinterklaas, waarvan 430 manden door fietskoeroers
- 23 elektrische tuinbouwmachines (ref. 2020k0079)
- 18 vouwfietsen, 5 elektrische vouwfietsen, 18 compacte elektrische fietsen, accessoires en fietskleding met ecolabel (ref. 2020k0265)

2021

- Ontwikkeling van een strategie voor Circulaire aankopen
- Sensibilisering van het aankoopteam voor duurzame overheidsaankopen
- Communicatie over de procedure voor duurzame overheidsopdrachten
- Oprichting van een aankoopcentrale voor fietsen voor de Brusselse gewestelijke en gemeentelijke besturen
- Aankoop van duurzame leveringen via overheidsopdrachten:
  - 9.900 liter groene brandstof voor de machines van de boswachters en snoeiers (ref. 2021M0238)
  - Installatie van energie-efficiënte warmedrankenautomaten, bevoorraad met duurzame, verantwoorde, ethische en ecologische verbruiksgoederen, en waterdispensers (ref. 2021K0172)
  - 56 energie-efficiënte kleine en grote huishoudapparaten met herstel- en onderhoudsservice inbegrepen
  - 370 stuks werkkleding en persoonlijke beschermingsmiddelen met OEKOTEX 100- of Bluesign-keurmerk (ref. 2020k0197)
- Aankopen van duurzame diensten via overheidsopdrachten:
  - Ecologische afvalophaaldienst voor de activiteiten van Leefmilieu Brussel (ref. 2021M0228)
  - Ecologische reinigingsdienst (producten met ecolabel, zuinig gebruik van hulpbronnen, beperking van afval, ecomanagement van het bedrijf) voor de gebouwen die Leefmilieu Brussel beheert (ref. 2021M0122)
  - Ecologische reinigingsdienst voor de pc's van Leefmilieu Brussel (ref. 2021M04)
  - Dienst voor de levering van pakjes en de verspreiding van brochures (ref. 2021K0029)

Toekomstige uitdagingen

- De technische beheerders aanmoedigen om opleidingen rond duurzame aankoop te volgen
- Meer bekendheid geven aan de interne procedure voor duurzame overheidsopdrachten
- Audits ontwikkelen voor de leveranciers van duurzame overheidsopdrachten
- Het personeel sensibiliseren voor de strategie inzake duurzame overheidsaankopen
- De technische criteria voor overheidsopdrachten verbeteren en duurzame overheidsaankopen ontwikkelen
- Een nieuwe aankoopcentrale voor de leasing van elektrische voertuigen en de aankoop van fietsen voor de Brusselse besturen implementeren

5.1.1.6. *Een benadering van digitale soberheid integreren bij Leefmilieu Brussel*

Context

Wereldwijd vertegenwoordigt de digitale sector al 3,8% van de broeikasgasemissies (met een jaarlijkse groei van 6%) en 4,2% van het primaire energieverbruik. Om het hoofd te bieden aan deze exponentiële groei van het milieueffect van de digitalisering streeft Leefmilieu Brussel digitale soberheid na. Dit streven naar een voorbeeldwerking werd eind 2020 geformaliseerd door de aanstelling van verantwoordelijken voor Digitale Soberheid binnen de dienst Digitale Transformatie (voor in totaal 0,5 VTE) en is in eerste instantie gebaseerd op de sensibilisering van het personeel voor de verschillende effecten tijdens de hele levenscyclus van de digitale infrastructuur en voor de goede praktijken die moeten worden toegepast.

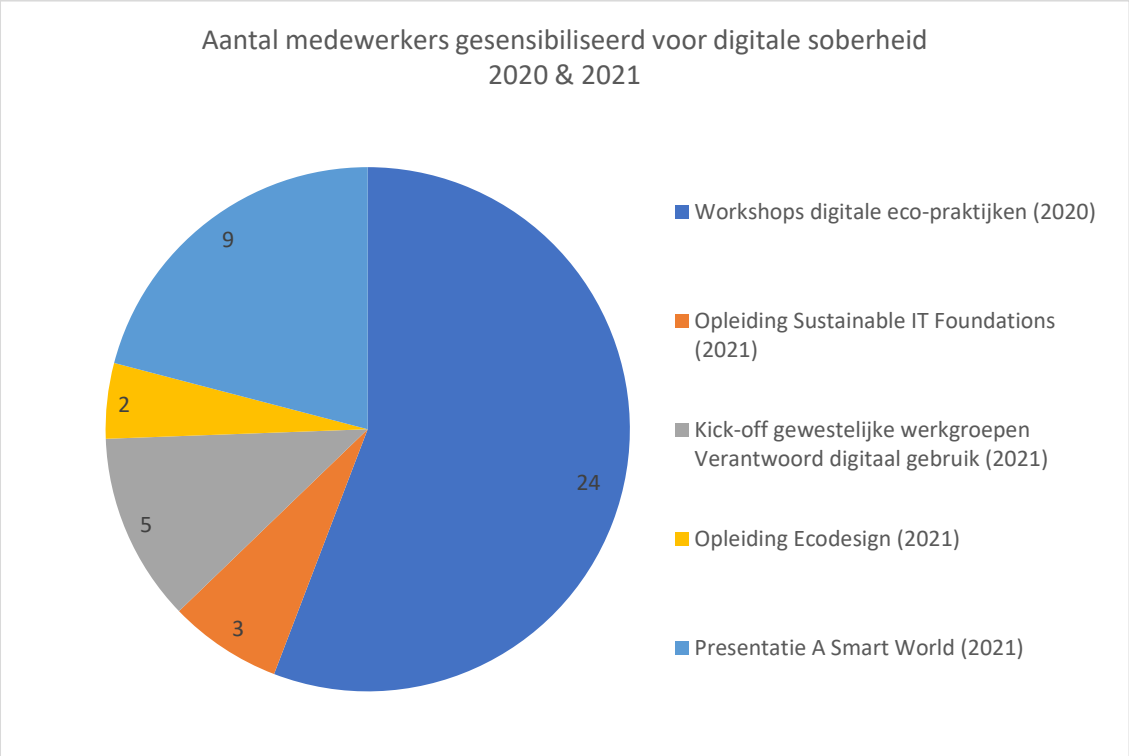
Milieudoelstellingen

Tegen 2022

- 10% van het personeel sensibiliseren voor digitale soberheid
- 5 voor iedereen toegankelijke sensibiliseringsactiviteiten rond digitale soberheid organiseren
- 1 VTE aanstellen als referentiepersoon inzake digitale soberheid bij Leefmilieu Brussel
- 0,25 VTE toewijzen aan digitale soberheid binnen de Onderafdeling ICT

KPI's

- 43 personen zijn gesensibiliseerd voor de uitdagingen van de digitale technologie en de goede praktijken die moeten worden toegepast, d.w.z. 4% van het personeel.

- Aantal voor iedereen toegankelijke sensibiliseringsactiviteiten rond digitale soberheid

Activiteit die voor iedereen toegankelijk is
Workshops digitale eco-praktijken (2020)
Presentatie A Smart World (2021)

- Aantal VTE's aangesteld als verantwoordelijken inzake digitale soberheid

Status	VTE
Huidige status	0,56
Status eind 2021	0,53
Status 2020	0,03

- Aantal VTE's dat binnen de onderafdeling ICT is toegewezen aan het thema digitale soberheid[8]

Status	VTE
Huidige status	0,2
Status eind 2021	0,01
Status 2020	0,01

Verwezenlijkingen van het jaar

2020

- Aanstelling van 0,5 VTE (verdeeld over 2 personen binnen de dienst Digitale transformatie) om het thema digitale soberheid te coördineren binnen Leefmilieu Brussel
- Organisatie van 3 sensibiliseringsworkshops rond digitaal eco-gedrag

2021

- Eerste meting van de milieuvoetafdruk van het informatiesysteem en van de maturiteit van de organisatie op het gebied van verantwoord digitaal gebruik via de tool WeNR
- Invoering van een actieplan inzake digitale soberheid met 50 regels
- Deelname van 3 collega's aan de opleiding ‘stand van de wetenschap & goede praktijken’ rond Verantwoord digitaal gebruik en behalen van een kenniscertificaat
- Deelname van 2 ICT-collega's aan de opleiding ‘ecodesign’
- Organisatie van ‘La Fresque du Numérique’, een sensibiliseringsworkshop rond de milieu-uitdagingen van de digitale technologie
- Lancering van 4 gewestelijke en operationele werkgroepen rond verantwoord digitaal gebruik in samenwerking met het Centrum voor Informatica voor het Brussels Gewest (CIBG) en deelname van 1 collega van Leefmilieu Brussel per WG
- Inzet van een educatieve tool rond het effect van smartphones gedurende de hele levenscyclus voor leerlingen uit het middelbaar

Toekomstige uitdagingen

- Actief deelnemen aan 4 gewestelijke werkgroepen op dit gebied (hardware, eco-design, IT for green, sensibilisering & gebruik) om operationele acties te implementeren in onze organisaties en binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Intern sensibiliseren voor de uitdagingen en goede praktijken via webinars, conferenties, mededelingen, opleidingen, handvest enz.
- De als prioritair aangemerkte acties uitvoeren en meten om de voetafdruk van ons informatiesysteem te verbeteren op het vlak van de aankopen, het gebruik, de levenscyclus van onze IT-apparatuur, verantwoordelijke buitengebruikstelling van IT-apparatuur, verantwoord ontwerp van onze digitale diensten
- Het milieucriterium integreren in het beheer van digitale projecten

[8] ICT: Informatie- en communicatietechnologie

5.1.1.7. *Intern afval beheren als een hulpbron*

Context

Het afvalbeheerbeleid van Leefmilieu Brussel heeft tot doel de hoeveelheid geproduceerd afval te verminderen door de overgang te maken naar een circulaire, lokale en koolstofarme economie. Dit omvat acties op het gebied van:

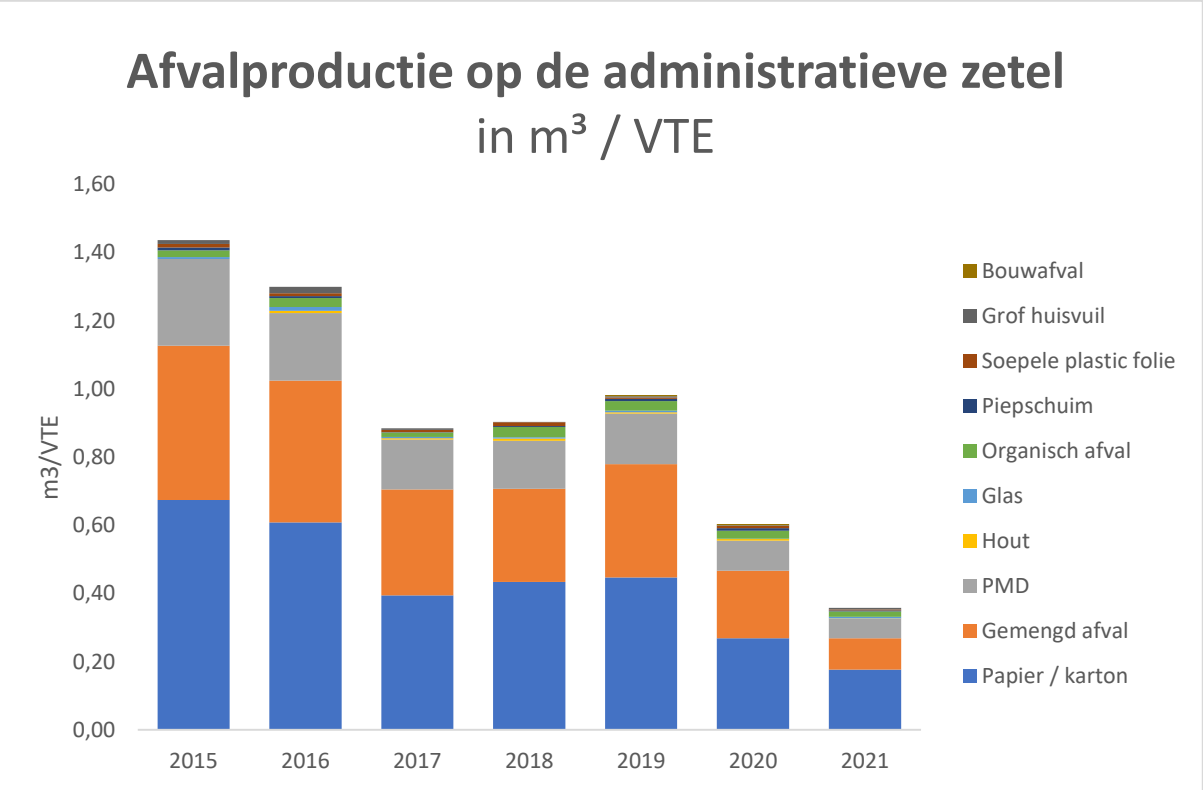
- Preventie door oververpakte producten en producten voor eenmalig gebruik te beperken
- Vervanging door de principes van de functionaliteitseconomie toe te passen
- Reparatie in onze werkplaatsen
- Hergebruik binnen onze diensten of extern met lokale verenigingen of Finshop
- Selectieve inzameling en recyclage van 16 afvalfracties

Dit beleid biedt bovendien de mogelijkheid om lokale banen te creëren en kosten te besparen voor de gemeenschap, met name door de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid in te roepen.

Milieudoelstellingen

Tegen 2022 65% van het afvalvolume terugwinnen door hergebruik, recyclage of biomethanisering

KPI's

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal m³	847,9	762,1	543,2	585,0	658,6	422,3	257,0
Totaal m³/VTE.jaar	1,44	1,30	0,88	0,90	0,98	0,60	0,36
Recyclagepercentage	69%	68%	65%	70%	66%	67%	74%

Verwezenlijkingen van het jaar

2020

- Creatie van een Zero Waste verjaardagsconcept bij BELEXPO
- Organisatie van een afvalenquête onder het personeel
- Buitengebruikstelling van elektronische apparatuur tijdens de verhuizing naar de Massarttuin
- Deelname aan de Europese Week van de Afvalvermindering

2021

- Sensibilisering van de scholen om een Zero Waste-picknick mee te brengen naar BELEXPO
- Mededeling aan het administratieve personeel omtrent specifiek afval (kurken, schrijfwaren, batterijen, pmd, ...)
- Uitrusting van de onderafdeling Voorlichting met herbruikbaar of gehuurd materiaal voor evenementen en opstelling van een contract voor de reparatie van de priëlen
- Beheer van de afgedankte elektronische apparatuur die naar een gespecialiseerde onderneming uit de sociale economie gaat
- Uitbreiding van de sortering van pmd in de parken
- Organisatie van de Europese Week van de Afvalvermindering.
- Organisatie van een actie om schrijfwaren in te zamelen
- Inhuldiging van een punt voor de verhuur van Usitoo-materiaal
- Start van de uitgebreide sortering van plastic op alle sites van Leefmilieu Brussel

Toekomstige uitdagingen

- Het hergebruik van kantoormateriaal en recupmagazijn van Algemene aankopen organiseren
- Een procedure invoeren voor de valorisering van buiten gebruik gestelde voorwerpen
- Een proefproject lanceren voor de terugname van verpakkingen door de leveranciers
- Het beheer van sluikstorten in de gewestelijke parken en in het bos verbeteren
- De sortering van pmd in de parken organiseren
- Een procedure ontwikkelen voor het afvalbeheer op de externe sites
- De herstelbaarheid verbeteren van bepaalde voorwerpen, zoals de afvalgrijper
- Afgedankte mobiele telefoons overbrengen naar een reconditioneringskanaal
- De levensduur van het materiaal/de investeringen verlengen

5.1.1.8. *Het energieverbruik in de administratieve zetel verminderen*

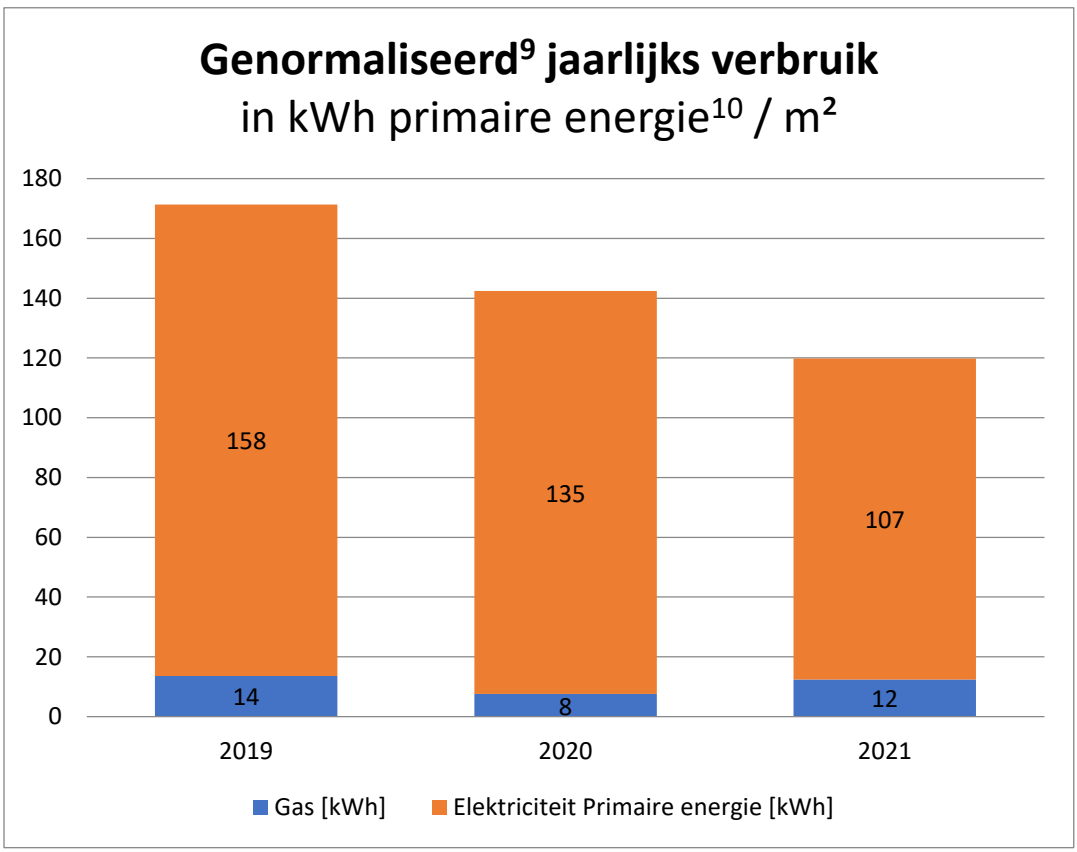
Context

Het gebouw van de administratieve zetel van Leefmilieu Brussel is zeer energie-efficiënt ontworpen. Deze sterke maar complexe tool moet echter zorgvuldig worden opgevolgd, onderhouden en gereguleerd om de resultaten te optimaliseren. Leefmilieu Brussel wil ook het verbruik nauwkeuriger opvolgen, zowel wat elektriciteit als gas betreft. Aangezien het contract afloopt, is het onderhoud van de technische installaties in oktober 2021 toevertrouwd aan een nieuwe leverancier.

Milieudoelstellingen

- ⇨ Tegen 2022 het elektriciteits- en gasverbruik van de administratieve zetel met 3% verminderen (referentiejaar 2019)

KPI's

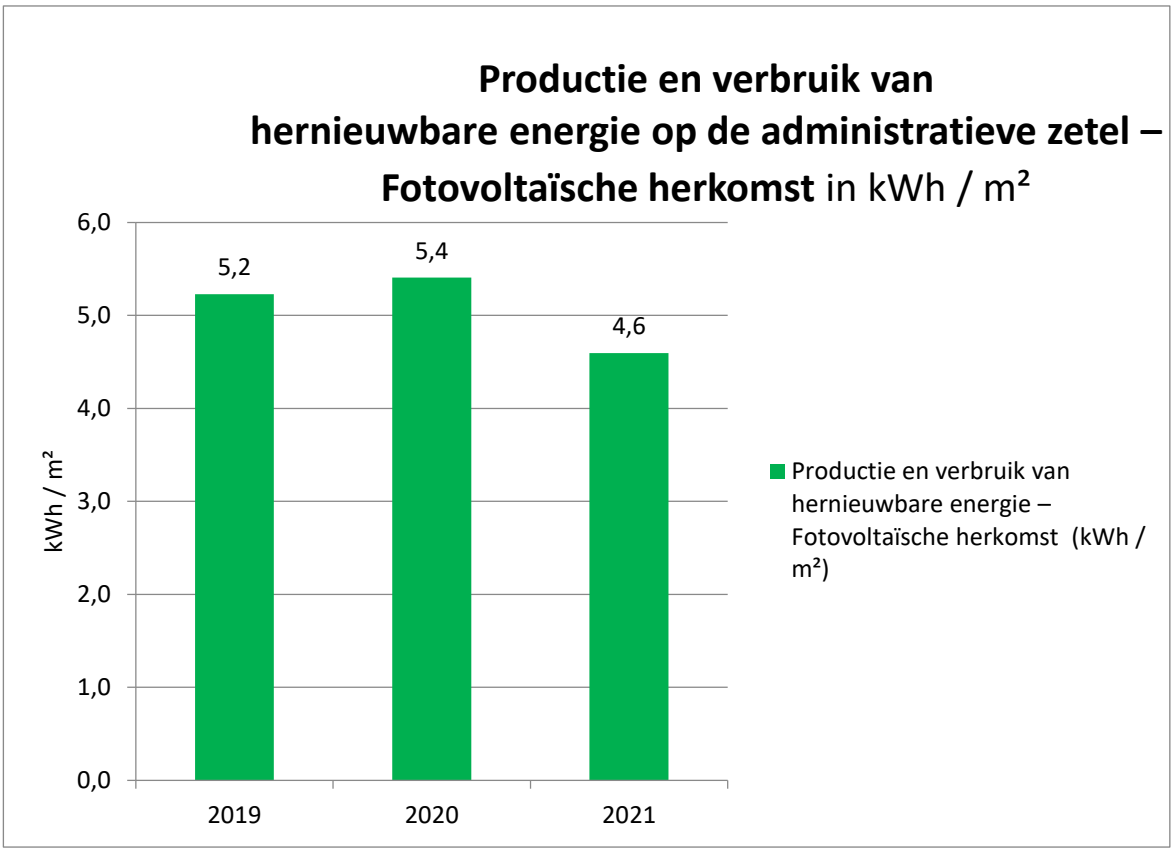

9 10

Deze daling houdt voornamelijk verband met de intensieve telewerkregeling die tijdens de pandemie is ingevoerd, en met de stopzetting van de organisatie van evenementen in BELEXPO. Sommige posten moesten echter de continuïteit van de dienstverlening ter plaatse verzekeren, waardoor het noodzakelijk was een groot deel van de apparatuur in werking te houden.

[9] Normalisatie van het energieverbruik om rekening te houden met de weersschommelingen: **hyperlink hier**

[10] De omrekeningsfactor van de door de elektriciteitsleverancier verstrekte gegevens, toegepast om rekening te houden met de reële primaire energie die vereist is voor één kWh elektriciteit die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt verbruikt, bedraagt 2,5 (bron **hyperlink hier**).

Verwezenlijkingen van het jaar

- In 2020 werd in samenwerking met het onderhoudsbedrijf een energierapporteringssysteem opgezet. In 2021, en dankzij deze rapportering, zijn bij een analyse van het systeem voor de subtelling van het elektriciteitsverbruik tekortkomingen vastgesteld in de subtellers van de HVAC-installaties, die de belangrijkste post vormen.
- De meting op afstand van het gasverbruik is bijgewerkt en moet een betere opvolging mogelijk maken.
- De analyse van de oorsprong van de anomalieën in de regeling tussen de warmtepomp en de ketels is nog aan de gang.

Toekomstige uitdagingen

- De mogelijkheden voor energiebesparing door optimalisering van het gebruik van de bestaande apparatuur beoordelen
- De analyse van de elektriciteitsverbruiksgegevens van subtellers voortzetten om te kijken waar besparingen mogelijk zijn
- Bepalen welke aanpassingen nodig zijn in de regeling van de ketel, de boiler en de warmtepomp
- Nagaan bij welke apparatuur een update met nieuwere technologieën zou resulteren in energiebesparingen
- De gebruikers sensibiliseren voor de noodzaak om het temperatuurverschil tussen binnen en buiten op 8°C of minder te houden. Dit houdt in dat bij zeer warm weer een binnentemperatuur van meer dan 25°C moet worden aanvaard

5.1.1.9. *Het waterverbruik in de administratieve zetel verminderen*

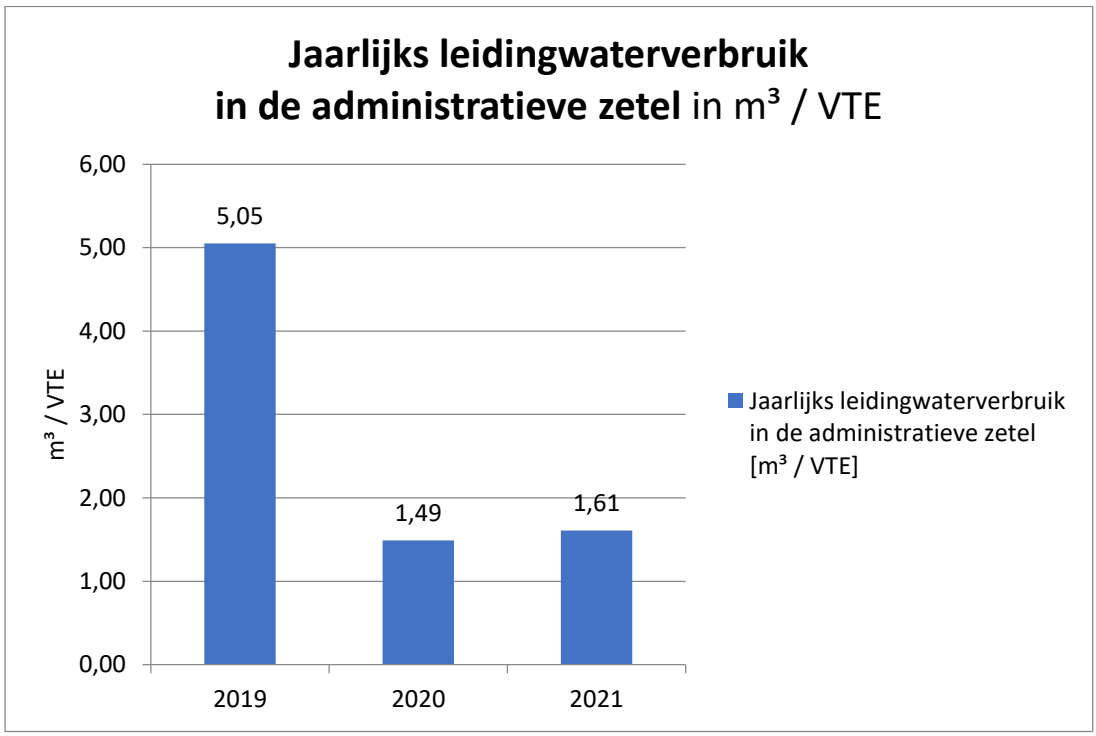
Context

Leefmilieu Brussel beschikt over uitrustingen voor de recyclage van grijs water en de meting van de verschillende waterverbruiksniveaus, waardoor ze haar verbruik tot het strikte minimum kan beperken. Deze uitrustingen moeten echter worden gerepareerd en verbeterd om volledig operationeel te zijn.

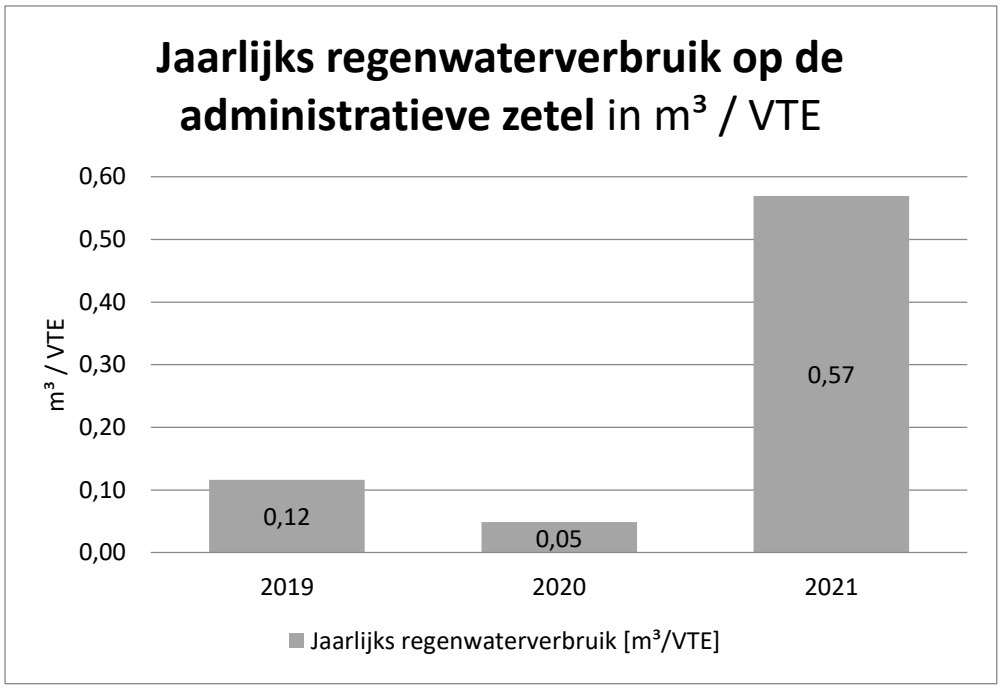
Milieudoelstellingen

- ⇨ Tegen 2022 het waterverbruik van de administratieve zetel met 3% verminderen (basisjaar 2019)

KPI's

De sterke daling valt vooral te verklaren door de intensieve telewerkregeling die vanwege de pandemie is ingevoerd. Een deel van deze daling van het verbruik in 2020 houdt verband met de volledige heringebruikname van de interne waterzuiveringsinstallatie van het gebouw in de kelder. De lichte stijging tussen 2020 en 2021 houdt enerzijds verband met een gedeeltelijke hervatting van de activiteit in het gebouw, en anderzijds met een nieuwe stopzetting van de waterzuiveringsinstallatie.

De toename van het regenwaterverbruik werd mogelijk gemaakt door de heringebruikname van de waterzuiveringsinstallatie. Dit gebruik is echter delicaat vanwege de toegepaste filtertechnologie. Verdere interventies worden momenteel voorbereid om de installatie duurzamer te maken.

Verwezenlijkingen van het jaar

- In 2020, vervanging van het regelsysteem van de interne waterzuiveringsinstallatie
- In 2021, upgrade van het volledige systeem voor de overdracht van meetgegevens op afstand naar het Gecentraliseerd Technisch Beheer

Toekomstige uitdagingen

- Een periodieke rapportering invoeren om de evolutie van het verbruik op te volgen
- Het gebruik van de waterzuiveringsinstallatie optimaliseren, het gebruik van grijs water en regenwater maximaliseren
- Een analyse van de risico's van waterlekkage uitvoeren en een strategie invoeren om waterlekkage te verminderen en zo onnodig niet-accidenteel verbruik te voorkomen

5.1.1.10. *Het Good Food-aanbod van de concessies garanderen*

Context

Leefmilieu Brussel heeft twee types cateringconcessies: RestoBEL in de administratieve zetel, op de site van Thurn & Taxis, en de bars in de parken. In overeenstemming met het beleid van Leefmilieu Brussel inzake duurzame voeding, hebben de cateringconcessies een voorbeeldfunctie te vervullen:

- RestoBEL wordt beheerd door GREAT vzw en biedt gezonde, gevarieerde en duurzame voeding aan. De producten zijn deels biologisch geteeld en in het aanbod wordt de voorkeur gegeven aan seizoensgebonden en plaatselijk geproduceerde groenten en fruit. De kwaliteitsmaaltijden zijn gevarieerd, evenwichtig en al dan niet vegetarisch. Great vzw is ook een opleidingscentrum met een sociale roeping.
- Sinds 2017 installeert Leefmilieu Brussel tijdelijke kiosken, zomerbars, in verschillende Brusselse parken. Brussel telt dit jaar 7 zomerbars, op strategische plaatsen en onder een demonteerbare structuur. Ze worden beheerd door BARC scs (Bar & Parc) en bieden producten aan die in overeenstemming zijn met het GoodFood-charter, met biologische en lokale producten die tegen een redelijke prijs worden verkocht.

Milieudoelstellingen

- Tegen 2022 zal 100% van de concessies van LB voldoen aan de Good Food-criteria:
    - Benadrukken van seizoensgroenten
    - Aanbod vers seizoensfruit
    - Voorstel van een volledig vegetarisch alternatief
    - Meting van de voedselverspilling
    - Gebruik van minstens 5 biologische producten

KPI's

- **2021:** 100% van de concessies van Leefmilieu Brussel voldoet aan de Good Food-criteria
    - 8 zomerbars behalen 1 koksmuts van het Good Food-label
    - RestoBEL behaalt 2 koksmutsen van het Good Food-label (1 koksmuts tot in 2020)

Verwezenlijkingen van het jaar

- Verbetering van de concessieovereenkomst voor de zomerbars, met inbegrip van een stimulans om het aantal koksmutsen van de concessiehouder te verhogen (korting op de bijdrage).
    - Beter vegetarisch en veganistisch aanbod
    - Meer lokale dranken en producten (Brussel en omgeving)
    - Gebruik van zelf geproduceerd voedsel (moestuin van het Atelier Groot Eiland)
    - Samenwerking voor de recuperatie van onverkochte goederen afkomstig van Delhaize
    - Alleen vis met MSC- en ASC-label, die niet op de Rode Lijst van Leefmilieu Brussel staat

Toekomstige uitdagingen

- Het organisch afval van alle restaurants van Groot Eiland, waaronder RestoBEL, zelf composteren in de tuinen van de vereniging in Molenbeek
- De communicatie over de verdeling van gratis leidingwater verbeteren
- De correcte toepassing van de Good Food-criteria in de concessies van Leefmilieu Brussel handhaven, versterken en controleren

5.1.1.11. *Duurzaam gedrag intern promoten*

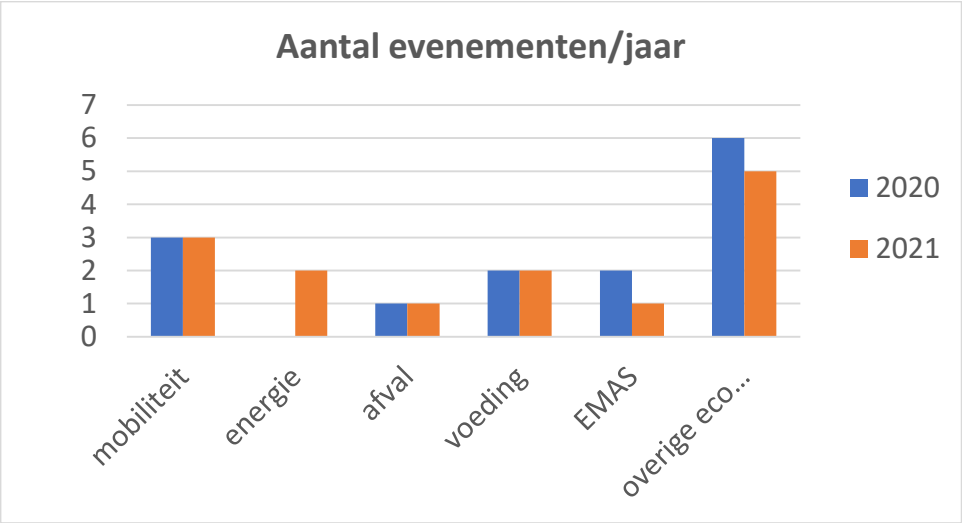
Context

Leefmilieu Brussel organiseert regelmatig interne sensibiliseringsevenementen rond de milieuthema's. Deze gezellige momenten maken het niet alleen mogelijk om het interne publiek te sensibiliseren voor de EMAS-milieudoelstellingen, maar ook om nieuws de delen over de strategische plannen van Leefmilieu Brussel of, in ruimere zin, het laatste relevante nieuws.

Milieudoelstellingen

⇨ Het personeel jaarlijks sensibiliseren voor ecologisch gedrag op het gebied van mobiliteit, energie, afval en voeding
Jaarlijks verslag uitbrengen over ons EMAS-milieumanagementsysteem en de resultaten ervan

KPI's

Verwezenlijkingen van het jaar

2020

- Vier thematische 'Middagen' (Water, Green Deal, Visie 2050, Groen en blauw netwerk)
- Vertoning van de film '*The Biggest Little Farm*' (Good Soil-strategie)
- Organisatie van de Veggie Challenge en de Mobility Challenge
- Communicatie via de loonstrookjes over de elektrische bedrijfsvoertuigen op het terrein
- Deelname aan de Week van de Mobiliteit
- Twee webinars (Voeding en Europese Week van de Afvalvermindering)
- Workshop digitale eco-praktijken

2021

- Drie thematische 'Middagen' (Verslag over de staat van het leefmilieu, *Green Deal*, project Hippodroom van Bosvoorde, Bio-circuits onder de loep)
- Communicatie via de loonstrookjes over de vereenvoudigde sortering in de blauwe zakken
- Publicatie van nieuws over het Label Ecodynamische onderneming, de Energiepremie en de alternatieven voor de abonnementen op het openbaar vervoer
- Verspreiding van de praktische gids voor een betere kennis van de bodem van de moestuin
- Test van de mobiliteitsapp Smartmove
- Voorstelling van de campagne *We are Park Brussels* voor schone parken
- Deelname aan de Week van de Mobiliteit
- Deelname aan de Week van de Energie
- Evenement met degustatie van vegetarische hamburgers

Toekomstige uitdagingen

- De thema's die in de sensibiliseringsacties aan bod komen, met name digitale soberheid, uitbreiden
- De communicatie over ons EMAS-milieumanagementsysteem richten naar meer visuals en video's

5.1.1.12. *Het beleid inzake duurzame evenementen versterken*

Context

Leefmilieu Brussel organiseert of onthaalt in haar site gemiddeld 850 evenementen per jaar. Elk evenement kan veel middelen vergen, van vervoer en voedstel tot communicatie, verwarming, activiteiten, geschenken en aankopen. Dit alles voor een doorgaans zeer korte duur. Leefmilieu Brussel wil daarom het milieu-effect van deze evenementen tot een minimum beperken. Zo moeten de evenementen die in het congrescentrum BELEXPO worden georganiseerd, de checklist voor de organisatie van een duurzaam evenement volgen. Leefmilieu Brussel bezorgt aan alle organisatoren van evenementen in een park ook een handvest voor het duurzaam beheer van evenementen.

Milieudoelstellingen

- ⇨ Tegen 2022 wordt 70% van de criteria van de checklist voor de organisatie van een duurzaam evenement nageleefd door de organisatoren van evenementen bij BEL.
- ⇨ Tegen 2022 wordt 50% van de criteria van het handvest voor het duurzaam beheer van evenementen nageleefd op locaties die Leefmilieu Brussel beheert.

KPI's

Verwezenlijkingen van het jaar

- Ontwikkeling van een strategie inzake Duurzame evenementen voor BEL
- Definitie van de minimumeisen voor door externe organisatoren beheerde evenementen (herbruikbaar/biologisch afbreekbaar serviesgoed of serviesgoed met statiegeld, droge toiletten, selectieve sortering, aanmoediging van zachte mobiliteit, naleving van de regelgeving inzake geluidshinder)

Toekomstige uitdagingen

- Een systeem opzetten voor de controle van de minimumvereisten voor door externe organisatoren beheerde evenementen
- De strategie inzake Duurzame evenementen voor BEL implementeren

5.1.2. OPDRACHTEN VAN LEEFMILIEU BRUSSEL

5.1.2.1. *Het klimaatbeleid sturen om tegen 2050 de koolstofneutraliteit van het Gewest te bereiken*

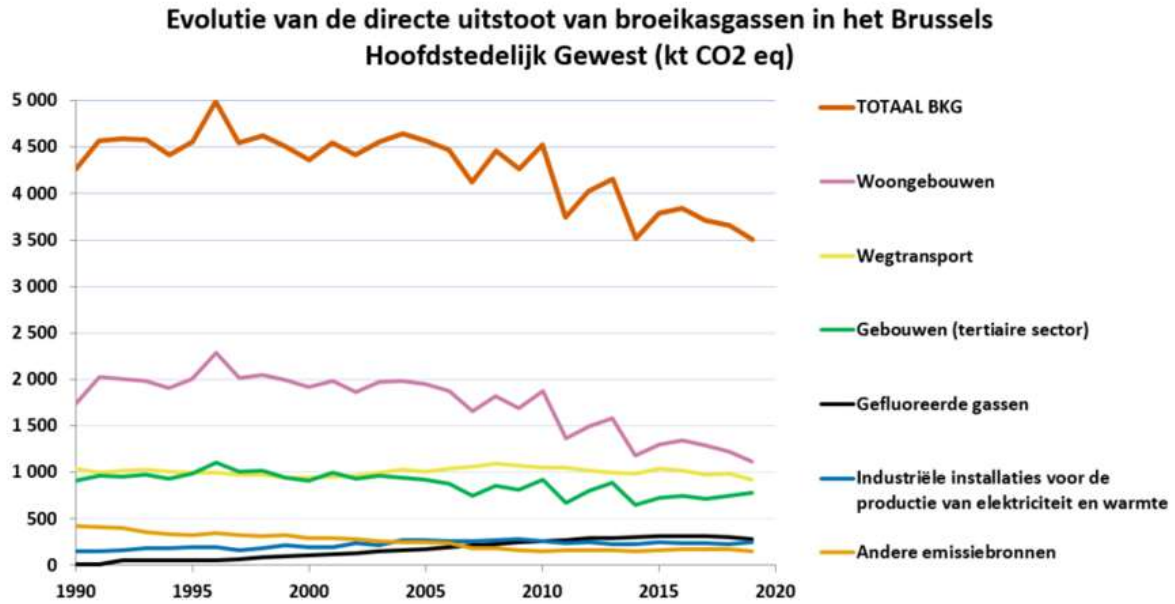
Context

In zijn Klimaatordonnantie van juli 2021 heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich ertoe verbonden zijn directe broeikasgasemissies in 2030 met minstens 40%, in 2040 met minstens 67% en in 2050 met minstens 90% te verminderen ten opzichte van 2005, om tegen 2050 koolstofneutraal te zijn. Om deze doelstellingen te bereiken, stuurt Leefmilieu Brussel de goedkeuring door het Brussels Gewest van een nieuw Lucht-Klimaat-Energieplan, gepland voor 2023.

Milieudoelstellingen

- ⇨ Vermindering van de broeikasgasemissies met 40% tegen 2030, met minstens 67% tegen 2040 en met minstens 90% tegen 2050 (ten opzichte van 2005)
- ⇨ Goedkeuring van een nieuw Lucht-Klimaat-Energieplan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2023

KPI's

Bron : **hyperlink hier**

Verwezenlijkingen van het jaar

- Goedkeuring van de Klimaatordonnantie in juli 2021
- Voorbereidende werkzaamheden voor de opstelling van het Lucht-Klimaat-Energieplan dat naar verwachting in 2022 in eerste lezing zal worden behandeld, met inbegrip van de uitwerking van een studie over de verhoging van de gewestelijke klimaatambitie voor 2030 (opdracht uitgeschreven in 2021 en af te ronden in 2022)

Toekomstige uitdagingen

- Goedkeuring van het Lucht-Klimaat-Energieplan in 2023 (eerste lezing in 2022)

5.1.2.2. *Het groene netwerk consolideren en uitrollen*

Context

Het Brusselse groene netwerk is een geheel van met elkaar verbonden stedelijke groene ruimten, zoals parken, tuinen, groendaken, wandel- en fietspaden. Het heeft zowel een sociale functie, namelijk de levenskwaliteit van de bewoners garanderen, als een ecologische functie, namelijk de wilde fauna en flora bevorderen. Als reactie op de verdichting van het Gewest en zijn territoriale ontwikkeling heeft Leefmilieu Brussel in 1998 een strategie voor het Groene Netwerk ontwikkeld, zodat de verschillende stakeholders zich achter deze uitdaging konden scharen. Deze strategie wordt momenteel geactualiseerd.

Milieudoelstellingen

⇨ Het groene netwerk verdichten om tegemoet te komen aan de sociale en ecologische behoeften.

KPI's

- **Oppervlakte van de nieuwe ontwikkelingen/restauraties**
- **Bijdrage tot de vermindering van de gebieden met een tekort aan groene ruimten**

Verwezenlijkingen van het jaar

- Verzameling en analyse van thematische cartografische gegevens
- Deelname aan studies en planningen van tal van gewestelijke en transgewestelijke projecten voor fiets- en wandel-, spoorweg-, autoweg- en waterweginfrastructuren die fysieke mobiliteitsverbindingen vormen en ecologische en landschappelijke functies hebben (met name in Schaarbeek-Vorming, Josaphat, Mediapark, Herrmann-Debroux, ex-NAVO-Defensie, de Pede, Wiels, de Zenne, het Kanaal, ...)
- Bijdrage aan de Operatie Re-creatie voor de vergroening van speelplaatsen van Leefmilieu Brussel

Toekomstige uitdagingen

- Een geconsolideerde kaart van het multifunctionele groene netwerk opstellen, als antwoord op de vele strategische uitdagingen voor het gewest
- De actoren raadplegen
- Een door de regering goedgekeurd referentiedocument publiceren dat de Brusselse instellingen kunnen gebruiken om hun plannen voor ruimtelijke ordening of hun adviezen inzake bouwvergunningen te definiëren

5.1.2.3. *Het ecologische beheer van de groene infrastructuren veralgemenen*

Context

Het Brussels Gewest telt ongeveer 2 779 ha parken, tuinen en bossen die toegankelijk zijn voor het publiek, d.w.z. ongeveer 18% van de gewestelijke oppervlakte. Leefmilieu Brussel beheert het grootste deel ervan - 2 325 ha - waarvan 1 800 ha bossen, reservaten en (semi)natuurlijke sites[11]. De uitdaging bestaat erin deze gebieden duurzaam te beheren en tegelijk hun verschillende functies met elkaar te verzoenen: sociaal, recreatief, educatief, landschappelijk en ecologisch. Dat vereist anticipatie op hun landschappelijke evolutie en maatschappelijke functies, waarbij ook rekening wordt gehouden met hun geschiedenis en met de filosofie van de plaats, om standaardisering te vermijden.

Milieudoelstellingen

⇨ Beschikken over kwaliteitsvolle groene ruimten die aan de principes van ecologisch beheer voldoen en volgens de vereiste regels van de kunst worden onderhouden binnen de in de planningen voorziene termijnen

KPI's

- 15,56 ha gebieden waar laattijdig gemaaid wordt in 2020 en 2021
- 4,5 ha voor ecobegrazing in 2020 en 2021

Verwezenlijkingen van het jaar

- Versterking van de afvalsortering in de gewestelijke groene ruimten
- Diversificatie van de in de parken geplante soorten om de door plagen geteisterde struiken te vervangen en de risico's van fytosanitaire crisissen in de toekomst te beperken
- Integratie van de principes van het Referentie-instrument voor ecologisch beheer in de opdrachten voor het beheer van de gewestelijke groene ruimten

Toekomstige uitdagingen

- Vermindering en beter beheer van het afval, dat sterk is toegenomen sinds de lockdown, en met name:
  - Uitbreiding van het aantal vuilnisbakken met afvalsortering in de parken
  - Definitie van een afvalbeheermethode in de groene ruimten op gewestelijke schaal
- Een grotere oppervlakte grasvelden gedifferentieerd maaien met de machine en met de zeis
- Een strategie bepalen inzake ecologische begrazing in de seminatuurlijke gewestelijke groene ruimten
- De in de parken aangeplante plantensoorten diversifiëren

[11] Gegevens van de Staat van het Leefmilieu 2020

5.1.2.4. *De strategie voor duurzaam beheer van bossen en natuurreservaten uitrollen*

Context

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest telt 1 800 ha bossen, reservaten en (semi)natuurlijke sites op zijn grondgebied[12]. De Brusselse samenleving verwachting veel van het Gewest: van natuurbehoud tot landschapsbehoud en onthaal van het publiek. De invoering van duurzame geïntegreerde multifunctionele beheerplannen per site maakt het mogelijk rekening te houden met deze verschillende, soms tegenstrijdige, doelstellingen. Sinds 2019 beschikt het Gewest over beheerplannen voor het Zoniënwoud, de 5 natuurreservaten, de 2 bosreservaten en de 2 archeologische reservaten in het Zoniënwoud. Het natuurreservaat Zavelenberg heeft ook een duurzaam geïntegreerd multifunctioneel beheerplan.

Milieudoelstellingen

Alle bossen en natuurreservaten die door de onderafdeling Bos en Natuur worden beheerd, voorzien van een duurzaam geïntegreerd multifunctioneel beheerplan

KPI's

- Afnemende gezondheidstoestand van de beuken en eiken: ontbladering in 2012 van 22% voor de beuk en 21% voor de eik, en in 2021 30% voor de beuk en 27% voor de eik
- Afnemende reeënpopulatie: 1,1 ree/km in 2008 en 0,5 ree/km in 2021
- Toenemend % dood hout in bossen: in 2012 14 m³/ha en in 2020 20,85 m³/ha. Het te bereiken doel is 25 m³/ha, d.w.z. +/- 5% van het volume/ha
- Honden aan de leiband (eerste campagne in 2021, nog geen resultaten)

Verwezenlijkingen van het jaar (2020 en 2021)

- Jaarlijkse monitoringcampagnes ‘Beuken en Eiken’ en ‘Reeën’
- Jaarlijkse bosinventarisatiecampagne

Toekomstige uitdagingen

- De 6 sites (bos en natuurreservaat) in Ukkel voorzien van een duurzaam geïntegreerd multifunctioneel beheerplan
- Nieuwe regels laten toepassen voor het onthaal van het publiek, voor een betere instandhouding van de sites en een betere cohabitatie van de gebruikers
- Verbindingen ontwikkelen tussen de blokken woud die door de transportinfrastructuren van elkaar worden gescheiden
- Het ecologische netwerk met de grote aangrenzende bosgebieden ontwikkelen

[12] Gegevens van de Staat van het Leefmilieu 2020

5.1.2.5. *De Gewestelijke Structuurvisie voor het Zoniënwoud implementeren*

Context

Het Zoniënwoud strekt zich uit over 4.383 hectare, verspreid over de drie gewesten van het land, waarvan 1 665 hectare in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waar het bijna 10% van het grondgebied beslaat. Het Zoniënwoud is erkend als speciale beschermingszone en opgenomen in het Natura 2000-netwerk. Het wordt beheerd door de drie gewestelijke bosbeheerdiensten, waaronder Leefmilieu Brussel op het Brussels grondgebied. Om de coherentie van de ontwikkeling en het beheer te verzekeren, hebben de beheerders in 2008 een Structuurvisie voor het Zoniënwoud uitgewerkt. Deze heeft tot doel de natuurlijkheid van het bos te herstellen en de aanwezige biodiversiteitssoorten en -habitats beter te beschermen. De Stichting Zoniënwoud, die sinds juni 2020 operationeel is, heeft tot doel de intergewestelijke samenwerking te coördineren via de Structuurvisie.

Milieudoelstellingen

In het kader van het Natura 2000-statuut van de site, de natuurlijkheid van het bos herstellen door de volgende 5 pijlers aan te pakken:

- De delen van het woud die door de transportinfrastructuren van elkaar worden gescheiden, opnieuw met elkaar verbinden
- De verbindingen van het bos met de dichtstbijzijnde bossen (Meerdaal en Hal) in stand houden of zelfs herontwikkelen
- De strategie voor het onthaal van het publiek herzien, waarbij voorrang wordt gegeven aan de ingangen aan de rand van het woud (waaronder het Rood Klooster en de Hippodroom in het Brussels Gewest)
- Een recreatief netwerk ontwikkelen dat de ingangen met elkaar verbindt
- Een gemeenschappelijke identiteit voor het bos ontwikkelen via een huisstijl en homogeen meubilair

KPI's

Geen

Verwezenlijkingen van het jaar

2020

- Start van de activiteiten van de Stichting Zoniënwoud (juni 2020):
  - Opzetten van de structuur
  - Contactname met de verschillende partners en actoren van het Zoniënwoud - communicatie: organisatie van de Dag van het Zoniënwoud (18/10/2020)
  - Ontwikkeling van de communicatie via de sociale netwerken (Facebook & Instagram) en herontwikkeling van de website
- Huisvesting, voor een periode van 4 jaar, van het secretariaat van de reeks Unesco Word Heritage Site of Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe
- Indiening van het project LIFE PROGNOSES – Protection of Old Growth Forests in Europe: Natural Heritage, Outline, Synthesis and Ecosystem Services, goedgekeurd in december 2020. De Stichting Zoniënwoud zal dit LIFE-project de komende vier jaar coördineren en heeft de leiding over het onderdeel communicatie en sensibilisering van het publiek.

2021

- Organisatie van een sensibiliseringscampagne rond het thema ‘Respect in het bos’

Toekomstige uitdagingen

- De Stichting en de intergewestelijke samenwerking ontwikkelen en consolideren
- Het platform van het Zoniënwoud en het Overlegcomité opnieuw lanceren

5.1.2.6. *Het Brusselse Ecologische Netwerk en de koeltecorridors versterken*

Context

Bomenrijen, stedelijke braakliggende en verwaarloosde gebieden, tuinen en binnenkanten van huizenblokken, openbare groene ruimten, begraafplaatsen, de omgeving van vervoersgebouwen en -infrastructuur ... zijn allemaal essentiële groene infrastructuren in de stad. Om hun stabiliteit en ecologische werking te garanderen, heeft Leefmilieu Brussel het Brusselse Ecologische Netwerk (BEN) opgericht, een samenhangend geheel van gebieden die de te behouden, beheren en/of herstellen natuurlijke, seminatuurlijke en kunstmatige elementen van het gewestelijk grondgebied vertegenwoordigen. Dit netwerk bestaat uit kerngebieden (biodiversiteitsreservoirs), ontwikkelingsgebieden (tussenliggende gebieden) en verbindingsgebieden (corridors).

Milieudoelstellingen

- ⇨ De instandhouding, verspreiding of migratie van de soorten bevorderen
- ⇨ De soorten en natuurlijke habitats in een gunstige staat van instandhouding houden of herstellen

KPI's

- 15 burgerprojecten voor een totaalbedrag van 44 274 euro in 2020; 12 projecten in 2021 voor een totaalbedrag van ongeveer 76 000 euro
- 238 technische adviezen in 2020 en 215 in 2021, opgesteld door Leefmilieu Brussel in het kader van aanvragen van plannen, milieuvergunningen en stedenbouwkundige vergunningen om een gezichtspunt aan te reiken dat gericht is op de natuur in de stad en het respect voor het biologische erfgoed

Verwezenlijkingen van het jaar

- Definitie van de doelstellingen van het Brusselse Ecologische Netwerk
- Herziening van de evaluatie-instrumenten voor de ecologische kwaliteit van de groene en seminatuurlijke ruimten (tool voor ecopotentieel/ecodiagnose)
- Lancering van de eerste fase van het project inzake de gewestelijke bomendatabase
- Publicatie van de kaarten van de gewestelijke biologische evaluatie, de groene ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek en de lichtvervuiling
- Bat Light District Jette: proefproject om de verlichting van de zones tussen de Natura 2000-sites aan te passen teneinde de ecologische verbindingen te verbeteren
- Ontwikkeling van vier projecten voor de versterking van het Brusselse Ecologische Netwerk, in samenwerking met gemeenten en Brussel Mobiliteit
- Onderzoeksproject H2020 Clearing House, over de stedelijke bosbouwaanpak vanuit het Zoniënwoud met herverbindingen met het stadscentrum
- Europees project LIFE Urban Greening Plan: denkpistes voor de aanpassing aan de klimaatverandering via de vergroening van de wegen en de wijziging van de beheerpraktijken van de beschermde parken
- Start van een samenwerking met de Tree Design and Action Group (TDAG) voor de aanpassing van gidsen voor stedelijke bomen in groene infrastructuren
- Start van een juridisch-technische studie over het kader voor de bescherming van bomen en bossen

Toekomstige uitdagingen

- De gemeenten ondersteunen bij het opstellen van 'lokale natuurplannen', geïntegreerd in de lokale klimaatplannen
- Een transversale strategie voor 'Bomen in de Stad' uitwerken waarin alle openbare beheerders van het bomenbestand worden geïntegreerd

- Kerngebieden van het ecologische netwerk verder herverbinden, ook op grensoverschrijdend niveau, en de doeltreffendheid van de oversteekplaatsen voor in het wild levende dieren evalueren

5.1.2.7. *Het bomenbestand ecologisch en rationeel beheren*

Context

Naarmate de klimatologische gebeurtenissen zich vaker en intenser voordoen, is het belangrijk om het beheer van het bomenbestand waarvoor Leefmilieu Brussel voor een deel van het Brussels Gewest verantwoordelijk is, aan te passen om het bestand in goede gezondheid te houden.

Milieudoelstellingen

⇨ Het bomenbestand op ecologische en duurzame wijze beheren in overeenstemming met de klimatologische en biologische uitdagingen, met:
  - Rationeel snoeien
  - Kappen van zieke of gevaarlijke planten (geharmoniseerd fytosanitair beheer)
  - Behoud en bescherming van oude en/of opmerkelijke bomen
  - Verplanting in de beste omstandigheden om de toekomst van de bomen of spontane verjonging van heesters te verzekeren
  - Diversificatie van de gekozen soorten

KPI's

- In 2020 is 83% van de parken opgenomen in de fytosanitaire inventaris, wat neerkomt op 45 000 bomen verspreid over 47 sites.
- In 2021 werden 47.800 bomen verspreid over 55 sites geïnventariseerd.
- In 2020 werd in een eerste ronde de gezondheidstoestand van 9 500 bomen op vijf sites beoordeeld, terwijl 8.300 bomen op 20 sites het voorwerp uitmaakten van een nieuwe beoordeling na enkele jaren.
- In 2021 werd in een eerste ronde de gezondheidstoestand van 1 475 bomen op vijf sites beoordeeld, terwijl 5 450 bomen op 6 sites opnieuw werden beoordeeld, vijf jaar na hun eerste evaluatie.
- In 2020 zijn 411 260 planten aangekocht, waaronder 22 228 heesters, 33 496 vaste planten, 186 650 verwilderingsbollen, 95 795 tuinbouwbollen en 51 969 eenjarige planten.
- In 2021 werden 557 009 planten aangekocht, waaronder 11 293 bomen en heesters, 22 358 vaste planten, 396 687 verwilderingsbollen, 67 387 tuinbouwbollen en 58 834 eenjarige en tweejarige planten.

Verwezenlijkingen van het jaar

- Voortzetting van de fytosanitaire inventaris van het bomenbestand
- Beheer van zieke of gevaarlijke bomen op middellange termijn en toezicht op de evolutie van de gezondheidstoestand van de andere bomen
- Organisatie van een tweede leven voor kapresten in de vorm van versnipperd materiaal voor strooisellagen rond sierplanten en wijkcompostbakken
- Hernieuwing van het bomenbestand door een natuurlijke nieuwe aangroei of door het planten van gediversifieerde soorten, aangepast aan de bodemomstandigheden en beter bestand tegen de huidige klimaatverandering

Toekomstige uitdagingen

- De fytosanitaire inventaris van het bomenbestand voortzetten en de plagen opvolgen op de sites beheerd door LB

- Kappen en heraanplanten op perceel 5 van het Dudenpark
- Kappen en heraanplanten in het Woluwepark
- Het beheer van zieke of gevaarlijke bomen op middellange termijn voortzetten en toezicht houden op de evolutie van de gezondheidstoestand van de andere bomen
- Het gebruik van kapresten verder ontwikkelen
- De verjonging van het bomenbestand voortzetten

5.1.2.8. *De instandhouding van de beschermde soorten en habitats verzekeren*

Context

Het Brussels Gewest beschikt over een uitzonderlijk divers biologisch patrimonium in een stedelijke omgeving: bijna 44 soorten inheemse zoogdieren, waaronder 19 soorten vleermuizen, 92 soorten broedvogels, 12 soorten amfibieën en reptielen, 841 plantensoorten. Daaronder vormen de beschermde soorten een onvervangbaar natuurlijk erfgoed waarvoor Leefmilieu Brussel alles in het werk stelt om het te kennen, in stand te houden en te helpen (her)ontwikkelen in het Gewest. Bovendien zijn drie speciale Natura 2000-beschermingszones op het gewestelijk grondgebied afgebakend, verschillende gewestelijke of erkende natuurreservaten herbergen een schat aan bijzondere fauna en flora en vele soorten zijn onderworpen aan strikte bescherming.

Milieudoelstellingen

De Brusselse fauna en de natuurlijke habitats in stand houden.

KPI's

- Aantal goedgekeurde beheerplannen: beheerplan van het Zoniënwoud goedgekeurd in 2019, d.w.z. 70% van het Brusselse Natura 2000-netwerk wordt bestreken
- In 2020 en 2021 heeft de regering geen enkel beheerplan goedgekeurd

Verwezenlijkingen van het jaar

- 4 beheerplannen opstellen (vóór het openbaar onderzoek en de goedkeuringsprocedures van de overheid): Poelbos, Moeras van Jette-Ganshoren, station Engeland, Woluwepark
- Aanwijzingsbesluiten en beheerplannen voor de natuurreservaten (met name de vallei van de Vogelzangbeek)
- Uitwerking van de Strategie voor bestuivers met de stakeholders
- Publicatie van de bijgewerkte en uitgebreide biologische evaluatiekaart, een instrument voor het toezicht op en de objectivering van de biologische waarde van de gebieden binnen het gewestelijke grondgebied
- Lancering van de kwantitatieve opvolging van de vegetatie door middel van luchtfoto's
- Monitoring van de habitats en de soorten (met name de vleermuizen en vogels)

Toekomstige uitdagingen

- De cartografische databank fauna en flora structureren en online zetten
- Het goedkeuringsproces van de Natura 2000-beheerplannen voortzetten
- Op het moment van de herziening van het Gewestelijk Bodembestemmingsplan (GBP) de toekenning verdedigen van het statuut van groengebied of groengebied met een hoge biologische waarde voor de Natura 2000-gebieden, de natuurreservaten en de sites met hoge biologische waarde op de biologische evaluatiekaart
- De monitoring van de beschermde soorten en habitats voortzetten

5.1.2.9. *Verslag uitbrengen over de staat van het leefmilieu*

Context

Leefmilieu Brussel is verantwoordelijk voor de publicatie van het Verslag over de Staat van het Leefmilieu in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit verslag wordt om de vier jaar gepubliceerd (om de twee jaar in samengevatte vorm) en is sinds 1992 wettelijk verplicht. Het is een tool die informatie verstrekt en helpt om beleids-, sociaal-economische en individuele beslissingen te nemen door voor iedereen gegevens beschikbaar te stellen over:

- De toestand van de elementen, de biologische diversiteit en hun interacties
- Elementen die een effect kunnen hebben op het milieu (verschillende stoffen, energie, lawaai, straling, afval, emissies, genetisch gemodificeerde organismen enz.)
- Maatregelen die zijn genomen om het milieu te beschermen (politieke en administratieve maatregelen en de beoordeling daarvan)
- De invloed van de staat van het leefmilieu op de gezondheid, de levensomstandigheden en de veiligheid van de mensen
- De ruimtelijke ordening

Het voornaamste doel is betrouwbare informatie over de kwaliteit van het leefmilieu mee te delen aan verschillende doelgroepen:

- de politieke wereld op Brussels, bovengewestelijk en Europees niveau alsook de milieudeskundigen, om het milieubeleid en de milieuplanning te ondersteunen met objectieve gegevens
- het grote publiek, op elk niveau, om de bevolking bewust te maken van het leefmilieu in de Brusselse stedelijke omgeving

Dit proces van informatieverstrekking moet leiden tot meer transparantie en sensibilisering voor de noodzakelijke verandering van onze levensstijl en de productie- en consumptiepatronen, zodat we onze ecologische voetafdruk kunnen verkleinen en ons leefmilieu en onze levenskwaliteit kunnen verbeteren.

Afhankelijk van de doelgroep worden drie soorten producten aangeboden:

- **Gegevensanalyses** (indicatoren en focussen) die ter beschikking worden gesteld van een geïnformeerd publiek (geïnformeerde burgers, studiebureaus, andere administraties enz.) in de vorm van webpagina's op de website van Leefmilieu Brussel > 'Volledige versie' onder 'Het leefmilieu: een stand van zaken'). Ze zijn gedetailleerd en worden ondersteund door technische documentatie.
- **Kernboodschappen**, die om de twee jaar worden gepubliceerd, bestemd voor een meer strategisch publiek (politici, verenigingen enz.), in de vorm van een samenvatting waarin de belangrijkste thema's en uitdagingen worden belicht.
  Een animatie voor het grote publiek, met een selectie van informatie in een meer speelse en levendige vorm, is bijgewerkt en gemoderniseerd.

Doelstellingen

- Vanaf 2021 wordt ten minste 50% van de indicatoren die zijn opgenomen in het deel 'Volledige versie' van 'Het leefmilieu: een stand van zaken' jaarlijks gevalideerd en geactualiseerd. Tot en met 2020 werd ten minste 80% om de twee jaar geactualiseerd.
- Geactualiseerde kwaliteitsinformatie, gevalideerd door de thematische deskundigen, zal om de twee jaar beschikbaar worden gesteld via de publicatie van de verslagen en samenvattingen over de Staat van het leefmilieu.
- De raadplegingen van de overeenkomstige webpagina's zullen jaarlijks worden geanalyseerd (met betrekking tot het totale aantal en de verdeling over de thema's), om de evolutie van het gebruik van de informatie na te gaan.

KPI's

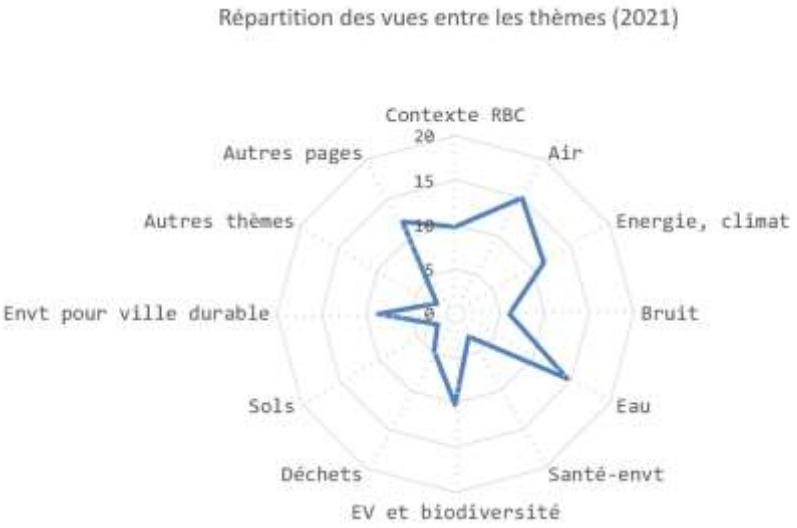

Actualiseringsgraad van de indicatoren (in %)

Aantal page views 'Het Leefmilieu, een stand van zaken'

Het totale aantal views van de pagina's 'Het leefmilieu, een stand van zaken' op de site bedraagt meer dan 94.000 in 2021. Het waargenomen bezoekersaantal in 2021 ligt 30% hoger dan in de voorgaande 3 jaar (waarin al een aanzienlijke stijging merkbaar was ten opzichte van 2015-2017). De toegenomen belangstelling voor dit soort publicaties wordt dan ook bevestigd.

Verdeling van de views over de thema's (2021)
Context BHG
Lucht
Energie, klimaat
Geluid
Water
Gezondheid – leefmilieu
GR en biodiversiteit
Afval
Bodem
Duurzame stad
Overige thema's
Overige pagina's

De meest geraadpleegde hoofdstukken zijn, elk jaar weer: lucht (belangrijkste thema), evenals energie en klimaat, water en het thema Groene ruimten en biodiversiteit (dat, net als in 2020, relatief meer werd geraadpleegd dan vroeger).

Verwezenlijkingen van het jaar

- Publicatie van het verslag over de staat van het leefmilieu 2015-2018 in 2020, in overeenstemming met de wettelijke verplichtingen
- Voortdurende bijwerking op de website van gedetailleerde informatie over de stand van zaken wanneer gegevens beschikbaar zijn: 25 van de 37 indicatoren zijn in 2021 geactualiseerd; 3 indicatoren worden momenteel geactualiseerd en zullen begin 2022 worden gepubliceerd
- Publicatie in 2021 van 19 focussen over specifieke onderwerpen, waarvoor geen actualisering van de informatie is voorzien (bv. eenmalige studies)

Toekomstige uitdagingen

- Publicatie van de samenvatting van de staat van het leefmilieu 2019-2020 in 2022 (kernboodschappen), na de wettelijke raadplegingsprocedure
- De analyses in het deel 'Volledige versie' van de stand van zaken zo snel mogelijk actualiseren en aanvullen op de website zodra de gegevens beschikbaar zijn: meer dan 20 indicatoren zullen in 2022 worden bijgewerkt, en er zullen nieuwe focussen worden gepubliceerd op basis van de uitgevoerde studies.
- De animatie voor het grote publiek updaten

6. VERKLARING VAN DE EMAS-VERIFICATEUR OVER DE VERIFICATIE- EN VALIDERINGSWERKZAAMHEDEN

Vinçotte nv, EMAS-milieuverificateur met registratienummer BE-V-0016, geaccrediteerd voor de volgende activiteiten (NACE-code): 1, 10, 11, 13, 16, 18, 19, 20 (excl. 20.51), 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30.2, 30.9, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 49, 50, 52, 53, 55, 56, 58, 59, 60, 62, 63, 70, 71, 72, 73, 74, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 93, 94, 95, 96, 99

verklaart te hebben geverifieerd of de site, zoals vermeld in de milieuverklaring 2022
van de organisatie Leefmilieu Brussel (LB),
voldoet aan alle eisen van Verordening (EG) nr. 1221/2009, zoals gewijzigd door de Verordeningen (EU) 2017/1505 en 2018/2026, inzake de vrijwillige deelneming van organisaties aan een communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem (EMAS).

Met de ondertekening van deze verklaring bevestig ik dat:

- de verificatie en validering volledig overeenkomstig de voorschriften van Verordening (EG) nr. 1221/2009, zoals gewijzigd door Verordeningen (EU) nr. 2017/1505 en 2018/2026, zijn uitgevoerd;
- uit het resultaat van de verificatie en validering blijkt dat er geen aanwijzingen zijn dat niet aan de toepasselijke wettelijke milieuvoorschriften is voldaan;
- de gegevens en informatie in de milieuverklaring 2022 van de site een betrouwbaar, geloofwaardig en juist beeld geven van alle activiteiten van de site die worden uitgevoerd in het kader voorzien in de milieuverklaring.

Dit document is niet gelijk aan een EMAS-registratie.
EMAS-registratie kan alleen worden gedaan door een bevoegde instantie in de zin van Verordening (EG) nr. 1221/2009. Dit document wordt niet gebruikt als een zelfstandig stuk openbare communicatie.

Opgemaakt te Brussel op 2 mei 2022

Handtekening

Éric Louys
Voorzitter van de certificatiecommissie

INFO
bruxelles environnement .brussels
02 775 75 75
WWW.ENVIRONNEMENT.BRUSSELS

Redactie: Channa Gourdin en Jean-François Doat
Leescomité: Hilde Ver Elst, Jean-François Doat
Verantw. uitg.: B. Dewulf en B. Willocx – Havenlaan 86C/3000 - 1000 Brussel
Datum van de eerstkomende bijgewerkte milieuverklaring: februari 2023
Datum van de eerstkomende volledige milieuverklaring: februari 2024